queretur eversio turris magnæ mölis, etsi parvulus nullam habeat proportionem ad positive causandam talem eversionem. Sic ergo contritio ut unum, nullam habet proportionem ad gratiam ut centum; potest tamen removere prohibens, ut merita ut centum mortificata, illam revera mereantur, sicut de facto illam prius merebantur, cum secundum nihil sui perierint, sed adæquate maneant in acceptatione divina. Hucusque clare.

XVI. Sed difficultas non modica est de tempore, quo dicta merita secundum eorum totam quantitatem revivifcant non solum moraliter, sed etiam physice: idest, de tempore, quo jus illud morale meritorum præcedentium ad majorem gratiam, & gloriam, habiturum sit suum augmentum physicum.

XVII. Ad quod dicunt, hoc habituum immediate post mortem, seu in instanti ingressus Paradisi. Tunc enim Beatus ex præsentia amabilissimi objecti eliciet actum ferventissimi amoris, quo fiet dispositus ad tantam gratiam, & gloriam habendam, quanta ejus meritis præcedentibus debebatur. Quod probant. Quia tunc solum homo erit sufficienter dispositus ad gratiam correspondentem meritis mortificatis, quando eliciet actum illis in intentione æqualem, cui proprium augmentum non debeatur; sed hoc solum potest contingere post hanc vitam, quia omni actui charitatis elicito in præsenti vita, dum homo est viator, promissa est a Deo propria gratia ei correspondens; ergo &c. Maj. prob. Quia actus, cui proprium augmentum debetur, non posset disponere ad gradus aliis meritis correspondentes, sed tantum ad gradus sibi debitos. Ita illi, nec improbabiliter. Prior tamen responsio mentri S. Thomæ videtur conformior.

QUÆSTIO IV.

De Contritione.

ACtus pœnitentis, quos materia proxima sacramenti Pœnitentiæ posuimus, modo suscipimus examinandos, quorum primus est contritio.

DUBIUM I.

Quid sit Contritio, & quotuplex?

§. I.

Quid sit Contritio.

I. COntritionis nomen, ut explicat S. Thom. *qu. 1. Suppl. 3. par. ar. 1.* derivatur a verbo *Contero* quod significat rem duram minutatim confringere: *Frangi* (inquit) *dicuntur aliqua, quando in magnas partes dividuntur: sed comminui, vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc, quod in se solidum erat. Et quia ad dimissionem peccati requiritur, quod affectum peccati homo totaliter dimittat, quem per quamdam continuitatem, & soliditatem in sensu suo habebat, ideo actus ille, quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per similitudinem.*

II. De Contritione, secundum diversas ejus considerationes, varias tradit definitiones S. Thomas ibi, quas Studiosus videre potérit. Nos addimus eam, quam dat Concil. Tridentinum, *Sess. 14. cap. 4.* nempe, *Contritio animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.* Contritio ergo dicitur *Dolor*, non quidem is, quem corporis sensu percipimus, vel experimur: hic enim non est contritio, sed effectus, ac testis contritionis. Dicitur ergo *Dolor*, prout est actus voluntatis, & meror mentis, juxta illud Isaiæ 38. v. 15. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Additur ly *Detestatio de peccato*: Quia ad contritionem non sufficit mæstitia cordis, animæ amaritudo, sed requiritur sinceum odium peccati: quia sicut voluntas non potest profequi bonum, nisi illud amando: ita nec potest fugere, & dolere de malo, nisi oderit malum. Quibus damnata manet propositio Lutheri, de qua supra, dicens: *Optima Pœnitentia est nova vita*. Vera enim contritio, ait Trident. ibi, importat, *Non solum cessationem a peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed & veteris etiam odium*. Si enim quis volens reconciliari homini ostendit, sibi displicere, quod eum offenderit; cur volumus reconciliari Deo, & non ostendere dolorem de offensis ipsi factis? Additur ly *Cum proposito &c.* quia Pœnitentia sincera non est, nisi certam, & stabilem vitæ emendandæ voluntatem includat: cujus sinceri propositi necessitatem ostendit Christus; tum *Joan: 7. v. 12.* cum mulieri adulteræ dixit: *Vade, & jam amplius noli peccare*: Tum *Joan: 5. ver. 14.* cum paralitico ait, *Ecce sanus factus es; jam noli peccare*. Sic etiam qui amico offenso reconciliari vult, non solum dolere debet, quod eum offenderit, sed & cavere, ne in posterum ejus amicitiam lædat.

Tria ergo ad contritionem concurrunt, nempe, dolor de peccato, detestatio, seu odium peccati, & propositum non peccandi de cætero. Scio, aliquos in quæstionem vocare: in quo ex prædictis essentia contritionis consistat. Sed huic quæstioni vale dicentes, dicimus, quod sive omnia ad essentiam contritionis pertineant, sive non: hoc certum esse debet, hæc tria ad veram contritionem esse necessaria.

§. II.

Quotuplex sit Contritio.

III. COntritio, ut docet Tridentinum citata *Sess. 14. cap. 4.* duplex est. *Perfecta* scilicet, & Imperfecta. Perfecta, quæ vere Contritio dicitur, est dolor de peccato commisso ex amore Dei super omnia conceptus, & charitate perfectus, cum proposito non peccandi de cætero, & voto suscipiendi sacramentum Pœnitentiæ. Quæ ultima verba a Concilio ponuntur, ut Christiani homines sciant, veram contritionem non esse, nisi annexum habeat votum, & voluntatem sinceram accedendi ad sacramentum Pœnitentiæ, & se subjiciendi Ecclesiæ; a quibus solvi debet in terra, ut sit solutus in Cælo (ut egregie loquitur Augustinus, *Ser. 351.* alias *homilia 50. cap. 4.*) Unde qui conciperet dolorem de peccato, votum tamen accedendi ad sacramentum pœnitentiæ non haberet; iste justificationem non obtineret, sed in damnatione maneret. Quamobrem Sixtus IV. hanc propositionem Petri Oxomensis damnavit: *Peccata mortalia deleantur per solum cordis contritionem, absque ordine ad claves Ecclesiæ*. Qui vero contritionem perfectam habet cum voto accedendi ad sacramentum Pœnitentiæ statim justificatur: Quia sicut Baptismus liberat a morte peccati, non solum prout actu recipitur, sed etiam secundum quod in voto habetur: ita Pœnitentiæ sacramentum remittit peccata non solum ut actu suscipitur a peccatore, sed quatenus votum habet ad eam accedendi. Sed de hoc inferius fermo erit.

IV. Contritio vero imperfecta, quæ vulgo *Attritio* dicitur, secundum Tridentinum, laudato loco, est dolor ac detestatio peccati commissi concepta, vel ex turpitudine peccati, vel ex gehennæ, & pœnarum metu cum spe veniæ, voluptatem ulterius peccandi excludens: Quæ *Quamvis sine sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit*. Sed de hac fuse inferius.

§. III.

Quomodo differat Contritio ab Attritione.

V. DIco. Probabilius censeo, contritionem essentialiter ab attritione differre. Probo. Licet enim tam attritio, quam contritio sint dolor de peccato; attamen sub diversa ratione formali de ipso dolet contritio, ac attritio. Contritio enim dolet de peccato, quatenus est injuria Deo illata, & compensabilis per satisfactionem: attritio autem est dolor de eodem, quatenus est malum ipsius peccatoris; quia nimirum peccato est annexa turpitudo, vel pœna gehennæ. Quis autem non videat, peccatum, sub hac duplici ratione inspectum, esse objectum formaliter diversum specificans actus essentialiter diversos?

VI. Confirmatur. Actus, qui eliciuntur a virtutibus specie diversis, sunt specie essentiali diversi: at hujusmodi sunt attritio; ergo &c. Min. prob. Contritio elicitur a virtute Pœnitentiæ tamquam actus primarius illius. Attritio vere elicitur, vel a timore servili, vel a virtute spei, si sit ex metu gehennæ: si vero sit ex turpitudine peccati, elicietur ab illa virtute morali, cui talis turpitudo opponitur; cum ejusdem virtutis sit prosequi bonum, quod respicit, & detestari oppositum. Sicut ad eamdem virtutem temperantiæ pertinet nedum amare honestatem temperantiæ; sed etiam peccatum intemperantiæ oppositum detestari.

Urgeo magis. Actus attritionis est actus informis; ergo ab habitu Pœnitentiæ infusæ elici non potest. Ut enim docet S. Thom. in supplem. 3. par. qu. 1. ar. 3. *Habitus virtutum infusarum qui voluntatem respiciunt, non possunt esse informes, cum charitatem consequuntur, ut in tercio libro dictum est* (dist. 27. qu. 2. art. ultimo, qu. 3.) *Unde antequam gratia infundatur, non est habitus, a quo actus contritionis postea eliciatur*; ergo attritionis actus non est ab habitu infuso Pœnitentiæ, sed ab alio habitu, ut dictum est, Spiritu Sancto quidem ad eum movente, sed nondum inhabitante, ut docet Tridentinum, *Sess. 14. cap. 4.*

VII. Ex quo infero cum eodem S. Thom. citato, quod licet homo ex attrito possit fieri contritus; attritio tamen non potest fieri contritio, sicut fides informis fit formata: *Quia quamvis habitus fidei informis fiat formatus, tamen nunquam actus fidei informis fit actus fidei formatus: quia actus ille informis transit, & non manet, veniente charitate: attritio autem, & contritio non dicunt habitum, sed actum tantum*: Fit tamen homo ex attrito actu contritus habitu: quia per sacramentum Pœnitentiæ accipit gratiam, charitatem, & habitum infusum Pœnitentiæ.

VIII. Nec dicas, Homo dum adhuc est in peccato, non habet virtutes morales infusas: acquisitæ vero, quia naturales, non sufficiunt ad actum attritionis eliciendum, ut oportet, cum debeat esse supernaturalis. —— Respondeo enim, attritionis actum procedere a virtutibus moralibus acquisitis, ut elevatis per impulsum Spiritus Sancti moventis, & in hoc sensu attritio potest esse materia sacramenti Pœnitentiæ.

IX. Ex his colligies, inter contritionem, & attritionem multas esse differentias. Prima: quod contritio semper cadit super omnia peccata, non autem attritio. Et ratio est. Quia contritio detestatur peccatum quatenus offensi Dei est, in quo omnia peccata conveniunt: attritio vero illud detestatur, vel quatenus habet specialem deformitatem, vel quatenus specialis pœnæ causativum: ideoque potest quis atteri de uno peccato, non de omnibus. Unde si peccator plura specie peccata commiserit; non sufficit, ut attritione detesteetur deformitatem unius, vel pœnam specialem ei debitam: sed debet multiplicare attritiones juxta numerum peccatorum, vel ea omnia detestari quatenus sunt causativa pœnæ æternæ, in quo omnia conveniunt; sic enim unicus attritionis actus sufficiet pro omnibus.

Secunda differentia est: quod contritio convertit hominem in Deum, ut ultimum finem, ratione charitatis adjunctæ, qua homo amicabiliter accedit ad Deum. Attritio vero licet faciat hominem recedere a peccato, non tamen facit immediate accedere ad Deum; sed vel ad evitationem pœnarum, vel ad honestatem virtutis, cui peccatum illud opponitur.

Tertia differentia est: quod contritio semper imperatur a charitate; attritio vero a timore servili.

Quarta: quod attritio, potest esse informis, & sine gratia, non vero contritio: hæc enim per se ipsam infallibiliter disponit hominem ad justificationem.

Quinta: quod contritio est summus, ac perfectus dolor de peccato: attritio vero est quidem displicentia illius, sed imperfecta. Illud enim dicitur contritum, quod est totaliter tritum; illud vero dicitur attritum, quod est quidem tritum, sed non totaliter, & in omnes suas partes.

DUBIUM II.

An Contritio Charitate perfecta semper Hominem Deo reconciliet etiam ante Sacramentum?

§. I.

Referuntur Opiniones, & Refutantur.

I. LUtherus censuit, contritionem nunquam hominem Deo reconciliare, sive ante, sive in actuali susceptione pœnitentiæ —— Sed hic error expresse repugnat doctrinæ Concilii Tridentini, *Sess. 14. c. 4.* ubi hæc habet: *Docet præterea* (S. Synodus) *etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine sacramenti voto non esse adscribendam.*

Hoc ante docuerat S. Thom. in Supplem. 3. *par. qu. 5. art. 1.* tum *in arg.* sed contra, dicens: *Virtus, & vitium, eisdem causis corrumpuntur, & generantur, sed per inordinatum amorem cordis peccatum committitur; ergo per dolorem ex amore charitatis ordinato causatum solvitur; & sic contritio peccatum delet.* —— In corpore autem art. explicans modum, quo contritio peccatum delet: *Contritio* (inquit) *potest dupliciter considerari: vel in quantum est pars sacramenti; vel in quantum est actus virtutis: & utroque modo est causa remissionis peccati. Sed diversimode: quia in quantum est pars sacramenti primo operatur ad remissionem peccati instrumentaliter, sicut & de aliis sacramentis patet: in quantum autem est actus virtutis, sic est causa, quasi materialis remissionis peccati, eo quod dispositio est quasi necessitas ad justificationem: dispositio autem reducitur ad causam materialem, si accipitur dispositio, qui disponit materiam ad recipiendum*. Cum ergo contritio charitate perfecta sit, ultima dispositio, disponens hominem ad recipiendam gratiam remissionis peccatorum, eam causat in genere causæ materialis.

II. Neque dicas, quod contritio est actus virtutis: sed virtus sequitur peccati remissionem, quia virtus, & culpa non sunt simul in anima; ergo contritio non est causa remissionis culpæ. —— Respondet enim S. Thomas, ibi, ad 2. *Quod peccati remisso uno modo præcedit virtutem, & gratia infusionem; & alio modo sequitur. Et secundum hoc, quod sequitur, actus a virtute elicitus potest esse causa aliqua remissionis peccati.*

III. Estius vero licet fateatur, contritionem charitate formatam, de qua Concilium loquitur, hominem Deo reconciliare, etiam prius quam actu sacramentum suscipiat: id tamen dicit, non semper fieri, sed raro, puta, quando urget mortis articulus, & Sacerdos haberi non potest: quando occurrerit casus scandali, aut alterius peccati incurrendi, si absolutio expectaretur: quando quis omnino non posset, aut saltem difficillime posset adire Sacerdotem, a quo absolveretur; velut si habitaret inter infideles, aut teneretur in vinculis, alioque simili impedimento prohiberetur. Hisce enim in casibus, dicit Estius, in homine contrito votum sacramenti supplere id, quod ex parte sacramenti deest: at regulariter, & copia Sacerdotis non deficiente, hominem, etsi contritum non justificari, donec sacramentum Pœnitentiæ actu suscipiat.

IV. Verum hæc opinio repugnare videtur Scripturis, quæ passim docent, eos qui toto corde ad Dominum convertuntur, sine mora veniam peccatorum accipere. Nam 2. *Reg.* 12. vix David Pœnitentia ductus, ait: *Peccavi Domino*, cum statim audivit a Nathan, ver. 13. *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*. Unde ipsemet David, Psal. 31. ver. 5. *Dixi* (inquit) *confitebor adversum me injustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei*. Super quæ ait August. Conc. 2. in Psal. 31. *Non jam pronunciat, sed promiserit se pronuntiaturum; & ille dimisit*. Quia nimirum, etsi *Non pronuntiaverat ore, pronuntiaverat corde*, Unde Gregorius, in septem Psal. Pœnit. Psal. 2. *Attende* (inquit) *quanta sit indulgentia vitalis velocitas, quanta misericordia Dei commendatio; ut confitentis desiderium comitetur venia, antequam ad cruciatum pervniat pœnitentia; ante remissio ad cor pervenias, quam confessio in vocem erumpat.*

Constat etiam ex repetita Dei promissione spondentis peccatori veniam, si ingemuerit, Isaiæ 30. ver. 19. *Plorans nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui: ad vocem clamoris tui, statim, ut audierit, respondebit tibi*. Quod repetitur, *Ezechiel. 18. & 33.* Rursus: promittit Deus, se dilecturum diligentes, se Prov. 8. ver. 17. *Ego diligentes me dilige*. Et Joan. 14. ver. 21. *Qui autem diligit me, diligitur a Patre meo, & ego diligam eum &c.* Sed de his plura dicentur, cum ostendetur, dilectionem, etsi remissam, hominem per se justificare.

§. II.

Rationes Contraria.

XV. DIcit Estius primo. Bernardus, *Serm. 1. in festo Petri, & Pauli*, dicit, quod sententia Petri præcedit sententiam Cæli: sed hoc non subsisteret, si contritio charitate perfecta ordinarie justificaret ante sacramentum; ergo &c.

Dicit secundo. Non est asserendum, quod fideles ordinarie recipiant effectum Eucharistiæ ante ejus sumptionem; ergo neque hoc est asserendum de sacramentis Baptismi, & Pœnitentiæ.

Dicit tertio. Si contritio charitate formata ordinarie justificat, etiam ante sacramentum; quare Patres ostendunt necessitatem sacramentalis confessionis, & absolutionis pro remissione peccatorum, non quæ habita sit, sed habenda?

Dicit quarto, August. tract. 13. in Joan. *Quantumcumque* (inquit) *Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat: non illi dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum.*

Dicit quinto. Tridentinum supra laudatum esto admittat, contritionem seipsa justificare, dicit tamen quod hoc facit *Aliquando*; ergo non semper, & ordinarie loquendo.

VI. Respondetur ad singula. Ad primum: S. Bernardum velle, quod sententia Petri præcedat sententiam Cæli; non quia peccator, etsi perfecte contritus ordinarie non justificetur ante sacramentum in re: sed quia cum regulariter peccator non accedat ad sacramentum cum contritione charitate formata, sed cum attritione; ideo non justificatur, nisi per absolutionem Sacerdotis: & sic sententia Petri regulariter præcedit sententiam Cæli.

VII. Ad secundum dico, non ideo vere contritos effectum Eucharistiæ non recipere, quia ex vi contritionis illis non sit remissa culpa quoad Deum; sed quia non est illis remissa per Ministros Ecclesiæ. Ut enim docet S. Thom. in Supplem. 3. par. qu. 5. art. 1. ad 3. *Dispensatio Eucharistiæ pertinet ad ministros Ecclesiæ. Et ideo ante remissionem peccati per Ministros Ecclesiæ non debet aliquis ad Eucharistiam accedere, quamvis sit sibi culpa quoad Deum remissa.*

VIII. Ad tertium dico, Patres ostendere necessitatem absolutionis ad remissionem peccatorum; non quia contritio cum voto Pœnitentiæ non justificet ante sacramentum; sed quia perraro peccatores, & Catechumeni perfectam hanc contritionem habent; & si habent non justificantur sine sacramenti voto.

IX. Ad quartum similiter dico, S. Augustinum loqui de illis Catechumenis, qui via ordinaria proficiunt, qui nimirum ad Deum accedunt, non cum contritione charitate ardente, sed cum mera attritione, vel si cum aliquo amore, hic amor est non Dei super omnia, & veræ amicitiæ, sed amor propriæ salutis, & proinde amor concupiscentiæ. Addo: S. Augustinum loqui de Catechumeno, qui speraret se consequi remissionem peccatorum etiam sine voto Baptismi, ut ex contextu liquet.

X. Ad quintum dico, illud verbum *Aliquando* a Tridentino usurpatum, non cadere supra reconciliationem impii; ita ut sensus sit, contritionem charitate formatam aliquando reconciliare peccatorem cum Deo, & non semper: sed cadere supra ly *Charitate perfectam*, ita ut fiat sensus, contingere aliquando, & non semper, quod contritio sit charitate perfecta; ut legenti apparebit.

XI. At inquies. Si contritio charitate formata ordinarie, & semper justificat, quorsum contriti baptizantur, & absolvuntur? Sane falsum erit super eos dicere: *Ego te Baptizo: Ego te absolvo*; si jam per contritionem abluti sint, & absoluti.

Respondeo, contritis, etiamsi per contritionem Deo jam reconciliatis, non frustra Biptismum, vel Pœnitentiam impendi. Primo: quia contritio illos non justificavit, nisi ut includens votum Baptismi, & Pœnitentiæ, quod votum impleri debet: in quo casu licet Biptismus, & Pœnitentia primam gratiam non conferant, augent tamen illam, & pœnam omnem (maxime Baptismus) etiam temporalem solvunt, quod sola contritione factum non fuerat. —— Secundo: quia nemo scire potest, se veram contritionem habuisse, ac proinde se justificatum esse. Quare ut de adepta indulgentia securior sit, ad remedium Baptismi, & Pœnitentiæ debet confugere. —— Verba autem illa: *Ego te baptizo: Ego te absolvo*, hunc faciunt sensum; *Ego sacramentum ablutionis, vel remissionis tibi impendo*, quod verificatur, etiamsi super jam coram Deo ablutus, & justificatus pronuntietur. Præterquamquod etsi non abluant, vel absolvant a culpa, & pœna æterna; absolvunt tamen a pœna temporali; unde magis abluunt, & magis absolvunt, juxta illud Psal. 50. ver. 4. *Amplius lava me Domine.*

XII. Quæres: Unde oritur impossibilitas contritionis charitate formatæ cum statu peccati mortalis?

Respondeo oriri non præcise ex natura ipsius charitatis vel contritionis; quia, ut dictum est, in *Tract. de Justificatione*, remis-

remissio peccati est beneficium a contritione, & charitate distinctum, atque ex terminis ab illis separabile. Sed oriri ex mero beneplacito Dei, qui pactum ex sua misericordia statuit, se delictorum culpam condonaturum; vel per se ipsum immediate, ut fiebat in antiqua lege; vel per sacramentum in voto susceptum, ut fit in lege Evangelii, quotiés creatura ad se converteretur per dolorem a charitate formatum, ut habetur Zachariæ 1. ver. 3. *Convertimini ad me . . . . & convertar ad vos*, Malach. 3. ver. 7. *Revertimini ad me, & revertar ad vos*, & Hierem. 3. ver. 22. *Convertimini filii revertentes, & sanabo aversiones vestras.*

DUBIUM III.

An Attritio ex Metu Gehennæ concepta sit Actus Bonus, & Laudabilis?

§. I.

Resolutio Catholica.

I. DIco. Attritio ex metu gehennæ concepta est actus bonus, & laudabilis. Est contra Lutherum asserentem, eam facere hominem hypocritam, & magis peccatorem. Quem errorem proscripsit Concil. Tridentinum, *Sess. 6. Can.* 8. his verbis: *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere: anathema sit.* Et *Sess.* 14. *cap.* 4. ait: *Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehenna, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem: verum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat.*

II. Deinde sic probo. Si dolor ex timore pœnæ conceptus malus esset, & peccaminosus, Christus non adhortaretur peccatores ad timorem Dei pœnam æternam infligentis: at Christus, *Matth.* 10. *ver.* 28. peccatores sic adhortatur: *Timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehenna*; ergo &c. Super hæc audite August. Serm. 161. (alias 18. de verb. Apost.) cap. 8. *Modo cum dicis mihi, gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo: quid dicturus sum? Male times, Vane times? Non audeo. Quandoquidem ipse Dominus ablato timore subjecit timorem, & ait, ubi dixit: nolite timere eos, qui corpus occidunt, & posteà non habent quid faciant; sed eum timete, qui habet potestatem, & corpus, & animam occidere in gehennam ignis: ita dico vobis, hunc timete. Cum ergo Dominus timorem incusserit, & reperendo verbum comminationem geminaverit, dicturus sum ego, male times? ista non dicam. Plane, time, nihil metius; nihil est, quod magis timere debeas.*

Ulterius probo ex illo, *Luca* 3. *ver.* 7. ubi Joannes Baptista ex timore pœnæ homines ad pœnitentiam excitabat: his verbis: *Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.* Et ex illo Isaiæ *cap.* 26. *ver.* 17. ubi Septuaginta legunt: *A timore tuo Domine concepimus, & peperimus spiritum salutis*, idest, pœnitentiæ salutaris, ut explicat S. Thom. 3. *par. qu.* 85. *art.* 5. *in arg. sed contra.*

III. Probo etiam hac ratione. Quotiescumque bonum, & laudibile est amare aliquod bonum, laudabile etiam est detestari malum illi bono oppositum; sed bonum, & laudabile est amare gloriam, & beatitudinem, cui opponitur gehenna tamquam malum; ergo detestari gehennam actus bonus est, ac laudabilis. Peto enim a Lutheranis: Pœnitentia Ninivitarum (*Jona* 3.) fuit ne bona, ac laudabilis? Puto non negabunt: nam per eam a Domino veniam impetraverunt. Quis autem dixerit Deum acceptare ad veniam actum malum facientem hominem hypocritam, & magis peccatorem? Et tamen fuit pœnitentia plena terroribus, & ex timore subversionis, quam Jonas fuerat comminatus, concepta.

§. II.

Lutheranorum Argumenta.

IV. ARguunt primo. Qui ex solo metu gehennæ dolet de peccatis, peccat; ergo &c. Ant. prob. primo. Si fur desinat furari ex eo solum, quod videtur, furti est conscius: ergo a pari qui desinit peccare, & dolet de peccato, ex eo solum quod timet gehennam, peccati conscius est. —— Secundo. Timor, qui oritur ex amore creaturæ, malus est: at timor gehennæ oritur ex amore creaturæ, nempe sui: ideo enim homo timet gehennam, quia se ipsum diligit; ergo &c. —— Tertio. Timor qui expellitur a charitate, malus est: sed *Perfecta charitas foras mittit timorem* (Joan. 4. ver. 18.) ergo &c. —— Quarto. Ordinare majus bonum ad minus bonum vituperabile est, quia fit injuria majori bono; sed dolor ex solo metu gehennæ ordinat majus bonum, nempe, vitationem culpæ ad minus bonum, nempe vitationem pœnæ; ergo &c.

V. Respondeo, neg. ant. Ad primam prob. nego paritatem. Qui enim desinit furari, eo præcise, quia ab aliquo videtur, certe conscius furti est; quia intentionem furandi non deponit, a cujus executione detinetur solum ex timore aliorum. At qui attritur ex timore gehennæ (ut supponimus) vere detestatur peccatum, nec habet amplius voluntatem peccandi; ideoque laudabiliter operatur. Audiatur propterea S. Aug. *Serm.* 161. alias 18. *de Verb. Apoc. cap.* 8. citato: *Sed interrogo te; si non te videret Deus, quando facis, nec quisquam te convinceret in judicio illius, faceres? Tu te vide . . . . inspice te ipsum. Faceres? Si faceres; ergo pœnam times, confitetem nondum amas: charitatem nondum habes: serviliter times, formido est mali, nondum dilectio boni. Sed time tamen, ut ista formido custodiat te, & perducat ad dilectionem. Timor enim ille, quo gehennam times, & ideo mala non facis, continet te, & sic volentem peccare animum intentionem non sinit. Est enim quidam custos timor, quasi pædagogus legis, littera est minans, nondum gratia juvans. Custodiat tamen te timor iste, dum non facis timendo, & veniet charitas; intrat in cor tuum, & quantum illa intrat, tantum timor exit. Timor enim id agebat, ne faceres: charitas id agit, ut nolis facere, etiamsi impune possis admittere.* Timor ergo gehennæ bonus est, quia removet peccatum, & ad charitatem disponit: & rursus non solum continet manum ab executione, sed etiam animum, ne velit. In quo stat differentia inter furem, qui desinit furari, ne videatur ab aliis, & hominem, qui desinit peccare ne videatur, & puniatur a Deo. Nam fur continet quidem manum a furto, sed non animum, & furandi voluntatem. At homo continet non solum manum, sed etiam voluntatem; quia scilicet scit, a Deo puniri non solum executionem, sed etiam voluntatem peccandi.

VI. Ad secundum, dist. maj. Si sistat in creatura, ut ultimo fine, conc. maj. Si non sistat, nego maj. Distingui potest duplex attritio. Una, quæ fundatur in timore pœnæ pure servili, quæque intendit solum vitare pœnam; ita ut evitatio pœnæ sit objectum ejus non solum motivum, sed & terminativum; quatenus nedum movetur ex desiderio vitandi pœnam, sed etiam totum ejus desiderium ibi terminatur, & nullo modo intendit amorem, aut virtutis, aut Dei: & hæc attritio actus virtuosus, & laudabilis forte non est. Unde a Cajetano vocatur attritio Latronum, qui nullo modo diligunt justitiam, sed solum reformidant pœnam. De qua loquitur August. *Epist.* 144. (modo 145.) dicens: *In ipsa voluntate reus est, qui vult facere, quod non licet fieri; sed ideo non facit quia impune non potest fieri. Nam quantum in ipsa est, mallet non esse justitiam peccata prohibentem, atque punientem . . . . Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere.* Et S. Thomas 2. 2. *qu.* 19. *ar.* 4. *ad* 1. respondens eundem dicto sub nomine Augustini: *Qui timore aliquid facit, etsi bonum sit, quod facit, non tamen bene facit*; dicit, quod verbum illud *intelligendum de eo, qui facit aliquid timore servili, in quantum est servilis; ut scilicet non amet justitiam, sed solum pœnam timeat.* Unde in corpore art. dixerat: *Timor servilis secundum suam substantiam bonus est: sed servilitas ejus est mala.*

Alia vero est attritio, quæ fundatur quidem in timore servili, sed mixtum habet aliquid timoris filialis: quatenus licet ex consideratione pœnarum moveatur ad detestandum peccatum, ibi tamen non sistit; sed ulterius progreditur ad procurandam reconciliationem cum Deo, & viam sibi ad justitiam parat: dum sic attritus intendit accedere ad sacramentum Pœnitentiæ, ut ibi in gratiam, & charitatem adeat. Et hæc attritio bona est, & laudabilis, quia servilis quidem, sed non serviliter procedens: de qua Tridentinum dicit, esse donum Spiritus Sancti moventis, licet nondum inhabitantis.

VII. Ad tertium nego maj. Non enim omne, quod expellitur a charitate, ipsi quantum ad substantiam contrarium est; sed solum quantum ad statum, & perfectionem. Sic timor gehennæ expellitur a charitate, non ut contrarius substantiæ charitatis, sed ut contrarius ejus perfectioni; & ideo S. Joannes non dicit: *Charitas foras mittit timorem*, sed: *Perfecta charitas &c.* Unde solum sequitur, quod dolere ex metu gehennæ non sit actus perfectus, sed imperfectus disponens hominem ad perfectionem. Audiendus est Augustinus, Enarr. in Psalm. 249. *Nisi timore incipias homo Deum colere, non perveniet ad amorem. Initium sapientiæ timor Domini. Incipit ergo a vinculis ferreis, finitur ad torquem aureum: Dictum est enim de sapientia, & torquem aureum circa suam cervicem. Non tibi imponeret torquem aureum, nisi primo in compendibus ferreis te alligasset. Cœpisti a timore, consummaris ad sapientiam.*

Dici etiam potest cum S. Thoma, 2. 2. *qu.* 19. *art.* 6. quod licet charitas foras mittat timorem serviliter operantem, & constituentem finem in amore sui; non tamen foras mittit timorem, qui licet timeat pœnam, quatenus nocivam proprio bono, non tamen in hoc bono ultimum finem constituit: charitas autem esto stare non possit cum amore sui principaliter volito, absolute tamen amor sui stare potest cum charitate.

VIII. Ad quartum nego absolute maj. Deus enim ipse interdum ordinat majus bonum ad minus bonum; ut cum Incarnationem, & Passionem Christi, quæ majus bonum est, ordinavit ad nostram salutem, quæ minus bonum est. —— Charitatis tamen gratia, dist. maj. Ad minus bonum, tamquam ad finem ultimum, conc. maj. Ad finem non ultimum, nego maj. Sicut enim qui ordinat sacrificia, & orationes ad obtinendam sanitatem, non peccat, si respiciat sanitatem solum ut finem proximum: ita qui ordinat attritionem ad vitandas pœnas, tamquam ad finem proximum, non peccat: peccaret autem, si respiceret pœnas tamquam finem ultimum. Sicut peccaret, qui taliter detestaretur peccata, propter pœnam; ut si non essent pœnæ, nullo modo de ipsis doleret.

IX. Arguunt secundo. Homo per attritionem non justificatur, sed manet in peccato; ergo non tendit ad Deum, ut ultimum finem, per illam. Conseq. prob. Nequit enim idem simul tendere in duos ultimos fines: sed homo in peccato habet pro ultimo fine creaturam; ergo non potest tendere in Deum &c.

Respondeo, dist. conseq. In Deum efficaciter, conced. conseq. Inefficaciter, neg. conseq. Non est ergo inconveniens, ut homo existens in peccato mortali tendat saltem inefficacier in Deum: alias sequeretur, quod opera moraliter bona facta ab homine existente in peccato mortali, ut jejunium, eleemosyna, essent peccata mortalia, quod est damnatum. Potest ergo homo habitualiter habens pro ultimo fine creaturam, tendere simul inefficaciter in Deum.

X. Arguunt tertio. Gehennæ timor proprius est legis veteris, ac proinde Judæos, seu hypocritas facit: nec est plene voluntarius; quia quæ fiunt ex metu mixtum habent de involuntario, ut diximus *in* 1. 2. *Tract. de Voluntario*; ergo &c.

Respondeo ad primum, timorem ad utramque legem pertinere; cum in utraque Deus peccatoribus gehennam minetur. Ut etiam ait August. *Tract.* 5. *in Ep. Joann.* ubi nullus est timor, non est qua intret charitas. Lex autem Evangelica a timore ducit ad amorem, quod lex Judaica per se ipsam non præstabat.

Ad secundum nego ant. Quia ut dixi, *Tom.* 1. *in* 1. 2. *Tract. de Act. human. Q.* 1. *de Voluntario*, *Dub.* 5. §. 4. *n.* 14. Attritio, de qua hic sermo est, debet omnem voluntatem peccandi excludere, & sic nihil habet involuntarii. Sed de hoc etiam infra dicetur.

DUBIUM IV.

An Attritio concepta ex Formidine Pœnæ sit Dispositio sufficiens ad obtinendam Gratiam in Sacramento Pœnitentiæ; an vero debeat includere aliquem Amorem Dei, saltem Imperfectum, Nascentem, & Initialem?

§. I.

Aliqua Præmittuntur.

I. NOTO primo: quod attritio, de qua hic loquemur, est illa, de qua loquitur Tridentinum, *Sess.* 14. *c.* 4. qua nimirum peccator, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, aut pœnarum metu movetur ad detestandum peccatum, voluntatem peccandi excludit; quæque, Spiritu Sancto movente, esto nondum inhabitante, viam ad justitiam parat, & disponit ad justificationis gratiam in sacramento obtinendam. Ex quo fit, hanc attritionem debere esse actum omnino supernaturalem. Pro cujus intelligentia

II. Noto secundo: attritionem, aliam esse mere naturalem, aliam supernaturalem. Naturalis est, quando vel aliquis lumine naturali cognoscens turpitudinem peccati, pœnamque ei naturaliter debitam, affectum pure naturali detestatur ipsam culpam propter ejus turpitudinem, vel pœnam: quo pacto multos etiam Gentiles ab aliquibus peccatis legimus abhorruisse. Vel etiamsi lumine quidem fidei supernaturalis, & divinæ cognoscat peccati turpitudinem, pœnamque in inferno peccanti præparatam: attamen non ex motivo supernaturali, sed ex motivo, & affectu mere naturali ad detestandum peccatum moveatur; qualis attritio in multis Christianis peccatoribus adesse contingit: & quæ licet præsuppositive sit supernaturalis, formaliter tamen naturalis est. Supernaturalis vero tunc est, quando & lumine supernaturali cognoscitur turpitudo peccati, & pœna peccato debita, & ex motivo, & affectu supernaturali fugitur culpa. De hac ergo attritione loquimur, quærentes: an se sola sit sufficiens dispositio ad acquirendam gratiam in sacramento Pœnitentiæ.

III. Noto tertio: quod cum ex dictis, præcedente Dubio, duplex sit attritio: alia concepta ex timore servili serviliter operante, quæ evitationem pœnæ habet non solum pro motivo, sed etiam pro fine ultimo, & principali; ita ut si non esset pœna, peccatum non viraret. Alia vero, quæ licet sit concepta ex timore servili, serviliter tamen non procedit, quatenus licet habeat pro motivo evitationem pœnæ, hæc tamen non est principale volitum; sed ulterius, saltem inefficaciter, includit desiderium amoris Dei. Ideo de prima hic non quærimus: supponimus enim non esse sufficientem dispositionem, ut quis fructum Pœnitentiæ recipiat; sed loquimur de secunda.

IV. In hac difficultate nostris temporibus celebri, Jansenius, aliique ex Gallia, & Belgio, existimant, attritionem nunquam sufficere ad sacramentum Pœnitentiæ, & multo minus ad fructum illius; nisi includat verum Dei amorem, initialem tamen, nascentem, & remissum.

Alii vero, & communius post Tridentinum (ut ait Alexander VII. in suo decreto 5. Maii 1667.) tenent, non requiri ullum ex parte subjecti amorem Dei, neque initialem, qui sit amor charitatis; sed solam attritionem, si vere deponat voluntatem peccandi ex motivo supernaturali, sufficere ad validè, & cum fructu percipiendum sacramentum Pœnitentiæ.

§. II.

Resolutio Dubii.

V. DIco. Attritio, quæ requiritur ad percipiendum fructum sacramenti Pœnitentiæ, esto non debeat esse servilis, sed debeat respicere ex parte objecti, finis, & termini amorem Dei; non est tamen necesse, ut ex parte subjecti, & principii importet amorem Dei adhuc nascentem, & imperfectum.

VI. Prior pars hujus asserti, ut puto, aliqualiter conciliat utramquem opinionem. Explicatur autem sic. Amor Dei in attritione importatur ex parte objecti, finis, & termini; quatenus ille, qui est attritus, & timore pœnarum concussus, videns, aliam non esse viam pœnas illas evadendi, quam detestari peccatum, Deo reconciliari, eumque sibi facere amicum, peccatum cum spe veniæ detestatur: atque ad Pœnitentiam accedit hoc fine, ut per ipsam in amicitiam Dei gratia, & charitate restituatur. Quod autem talis attritio ad Pœnitentiam requiratur, videtur certum. Non enim debet peccator ad hoc sacramentum accedere, nisi eo fine, ut in gratiam, & amicitiam Dei iterum recipiatur. Et etiam: quia ex Trident. *Sess.* 14. *c.* 4. ea attritio ad sacramentum Pœnitentiæ requiritur, quæ Dei donum sit, & Spiritus Sancti moventis cor, & viam ad justitiam paret: atqui attritio mere servilis, dum in servilitate manet, renuit subjicere affectum suum jugo justitiæ, per amorem, ut docet S. Th. 2. 2. *q.* 19. *a.* 5. exuit autem servilitatem, quando tendit ad subdendum se jugo justitiæ, per amorem; ergo &c.

VII. Secunda etiam pars explicatur. Dicimus enim, non requiri amorem Dei ex parte subjecti, & principii: quia necesse non est in iis, qui accedunt ad sacramentum Pœnitentiæ, dari verum amorem Dei: quamvis remissum, & imperfectum, ex quo procedat attritio, seu dolor de peccatis; sed potest sine tali amore peccator, ut supra attritus, viam sibi parare, Spiritu Sancto adjuvante, ad justitiam per sacramentum Pœnitentiæ obtinendam. Quod ex S. Th. 2. 2. *q.* 83. *a.* 16. *ad* 2. sic confirmo. Docet enim ibi S. Thomas, quod non solum justus, sed etiam peccator potest orando aliquid impetrare: quia licet peccator in se pietatem non habeat, ejus tamen intentio in oratione potest esse pia, quatenus petit aliquid ad pietatem pertinens; sicut aliquis, qui non habet habitum justitiæ potest aliquid justum velle: quare esto peccator ex pietate non oret, impetrat tamen, quia ejus oratio tendit ad pietatem. Sic ergo licet attritus amorem Dei in se non habeat, neque ex amore Dei atteratur; quia tamen sic atteritur, ut Spiritu Sancto movente, tendat ad justitiam, & amorem Dei; erit sufficienter dispositus ad gratiam Dei per sacramentum Pœnitentiæ impetrandam.

VIII. Probatur autem hæc secunda pars primo. Ex Tridentino: *Sess.* 14. *c.* 4. superius allato. Ubi postquam divisit contritionem in eam, quæ perfecta est, & eam, quæ est imperfecta, de hac dicit: *Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur . . . si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat: & quamvis sine sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen cum ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.* Ex quibus arguo sic. Concilium loquitur de attritione importante quidem sinceram detestationem peccati cum spe veniæ, non tamen ullius, vel remissi, vel initialis amoris mentionem facit: sed de hac dicit, quod licet per se non justificet sine sacramento, ut facit contritio perfecta charitate formata, attamen disponit ad gratiam obtinendam per sacramentum Pœnitentiæ; ergo hæc attritio, licet nullum ex parte subjecti includat amorem, est dispositio sufficiens.

IX. Quia tamen Contrarii dicunt, quod Concilium non loquitur de attritione, quæ sit dispositio proxima ad sacramentum: vel si loquitur de attritione, quæ sit dispositio proxima, loquitur de attritione includente amorem Dei inchoatum: ideo

X. Contra utramque responsionem formo hunc discursum. Attritio, de qua hic agit Tridentinum, disponit proxime, & sufficienter ad gratiam in sacramento impetrandam: sed attritio, de qua hic agit, est etiam ea, quæ concipitur ex metu, neque ullo modo oritur ex charitate; ergo talis attritio disponit proxime, & sufficienter ad gratiam in sacramento impetrandam. Maj. & min. sunt probandæ.

Major quidem. Nam Concilium eo sensu vult, attritionem disponere ad gratiam per sacramentum, quo negat eam disponere ad gratiam extra sacramentum. Dicit enim, quod: *Quamvis sine sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequat; tamen cum ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit*: sed non negat, attritionem disponere remote, & insufficienter ad ad gratiam extra sacramentum; ergo cum affirmat, eam disponere ad gratiam cum sacramento, dicit, eam disponere proxime. Sicut si dicam: Quamvis Petrus sine Paulo non possit elevare tale pondus, potest tamen illud elevare cum Paulo: fit sensus, quod Paulo accedente possit absque ullo alio, & immediate illud pondus elevare. —— Rursus: hic Concilium loquitur de partibus hujus sacramenti, non de dispositionibus ad partes illius; ergo loquens de attritione indicat, eam esse hujus sacramenti partem: atqui pars sacramenti est dispositio sufficiens, & proxima ad gratiam per illud impetrandam; ergo &c. Unde nota: Concilium non dicere, attritionem disponere ad sacramentum, sed disponere ad gratiam, nempe, ad effectum sacramenti. Quo indicat, attritionem non præcedere sacramentum, sed tantum effectum illius.

Min. autem prob. Tum quia Concilium ibi loquitur de contritione imperfecta, quam attritionem vocat, ut de specie contradistincta a contritione perfecta, quæ, ut ait, charitate perficitur; ergo loquitur de attritione, quæ non perficitur, aut concipitur ex charitate: alioquin non esset alia specie. —— Tum quia: Concilium ibi reddit rationem, cur illa species contritionis imperfectæ, seu attritionis sit imperfecta: quia scilicet; vel exitur-

ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur; ergo non loquitur de contritione, quæ dicatur imperfecta; quia actum charitatis imperfectum includit. Tum tertio: quia de illa attritione Concilium loquitur, quam damnabat Lutherus, tamquam facientem hominem hypocritam, & magis peccatorem, & quam vocabat coactam: sed Lutherus damnabat attritionem conceptam ex solo metu, non ex charitate adhuc remissa procedentem; ergo &c.

XI. Probatur secundo, ut ostendit Juvenin contrariæ opinionis Patronus: Concilium noluit definire expresse, aut requiri, aut non, amorem Dei ad gratiam in sacramento obtinendam; ergo revera non requiritur. Probo hanc conf. Si requireretur, debuisset Concilium populum Christianum expresse hoc dicere. Primo. Quia agitur de materia sacramenti, & sacramenti adeo necessarii; cum periculo, quod una, aut altera sententia adhibeatur, & sacramentum periculo nullitatis, & anima damnationis exponantur. Secundo. Quia in proœmio *Sess.* 14. promiserat Concilium exactam de eo doctrinam tradere, qua convellerentur circa illud errores: quis autem major, ac perniciosior error, quam ille, qui circa materiam sacramenti versatur? Ergo vel Concilium promissis defuit; & animarum saluti non consuluit. Vel dicendum, Concilium existimasse, attritionem includentem amorem Dei non esse necessariam.

Addo: quod exorta post Tridentinum gravi quæstione circa hujus amoris necessitatem, & ad Romanos Pontifices delata; nullum exiit decretum, nisi de silentio utrique parti imponendo: at si amor ille ad veram materiam Pœnitentiæ necessarius esset, debuisset Pontifex, præsertim Alexander VII. sententiam negantem damnare, non vero eam in sua probabilitate relinquere, & communiorem vocare; ergo vel suo muneri defuit, vel judicavit, amorem illum non esse necessarium.

XII. Probo tertio. Sacramentum Pœnitentiæ non debet necessario supponere hominem per gratiam justificantem jam sanatum, & absolutum, cum sit sacramentum mortuorum: atqui supponeret, si requireret pro dispositione necessaria amorem Dei, etsi inchoatum, ac remissum, ergo &c. Min. prob. Quia amor Dei, licet inchoatus, & remissus est verus amor charitatis, ut Adversarii volunt: sed amor charitatis, utpote amor Dei super omnia, licet remissus; valet per se peccatorem justificare, sanare, ac absolvere; ergo &c. Min. ostendam Dub. sequente.

Maj. vero prob. primo. Sacramentum Pœnitentiæ est sacramentum mortuorum, per modum remedii, & ad formam judicii: sed sacramentum mortuorum non debet supponere necessario hominem jam vivificatum, nec remedium hominem jam a morbo sanatum, nec judicium hominem jam innocentem, & absolutum: sed eum vivificare mortuum, sanare infirmum, reum absolvere; ergo &c.

Secundo prob. eadem maj. ex S. Th. Tum *in 4. dist. 6. q. 1. a. 3. q. 1. ad 5.* ubi expresse dicit: quod *Ad hoc, quod homo se praparet ad gratiam in Baptismo percipiendam, præexigitur fides, sed non charitas; quia sufficit attritio precedens, essi non sit contritio.* Tum *3. p. q. 79. a. 3. ad 2.* ubi docet, eum, qui cognoscit, se esse in statu peccati mortalis, posse accedere ad Baptismum, qui est sacramentum mortuorum; non autem ad Eucharistiam, quæ cum se habeat per modum nutrimenti, non debet conferri mortuo sed vivo. Tum denique, *3. p. q. 80. a. 4. ad 2.* ubi dans differentiam, quare laborantibus morbo peccati dari possit Baptismus, & Pœnitentia, non autem Eucharistia, ait: *Baptismus, & Pœnitentia sunt quasi medicina purgativa, quæ dantur ad tollendam febrem peccati: Hoc autem sacramentum (Eucharistia) est medicina confortativa, quia non datur nisi liberatis a peccato:* Atqui si ad Baptismum, & Pœnitentiam requireretur amor, etsi imperfectus, non posset dari nisi jam liberatis a peccato; ergo &c.

XIII. Probatur quarto. Si ad Pœnitentiæ sacramentum requiritur necessario amor Dei super omnia, jam Pœnitentia non erit medium per se efficax ad tollendum peccatum, sed pirum onus lege antiqua gravius; unde difficilior redderetur ramissio peccatorum in lege gratiæ, quam in veteri. Nam cum tunc solus amor Dei satis esset ad remittenda peccata, modo requireretur amor Dei, & ulterius confessio omnium mortalium secundum speciem, nimirum, & circumstantias, saltem speciem mutantes facta, non Deo tantum, sed homini. Quo quid gravius in lege Christi, quæ cæteroquin jugum suave, & onus leve esse debet. Quod si dicant Adversarii, amorem Dei, quem ipsi ponunt necessarium, seipso non posse justificare; id esse falsum infra ostendemus.

XIV. Confirmatur. Ex Tridentino, *Sess.* 14. *c.* 1. Duo docemur: nempe, Christum in Pœnitentia instituisse novum remedium ad peccatores justificandos, quo antea carebant: & hoc instituisse ex misericordia erga illos, & clementia; ut nempe faciliori ratione hominum saluti consuleret, prout explicat Catechismus Romanus, *de Pœnit. n. 36.* sed falsum esset, quod Christus instituisset novum remedium, quod antea non fuisset, faciliorem viam ad justificationem parans, si amor Dei requiritur: quia amor Dei, etiam ante, se solo reconciliabat; neque vere diceretur facilius, quia hoc involveret ipsum remedium vetus, & ulterius alia difficultatem, & incertitudinem includentia, confessionem, nempe, & absolutionem a voluntate Confessarii pendentem; ergo &c.

Hoc explico exemplo. Non dicetur Medicus præbere mihi novum remedium ad sanandum vulnus lethale; si habenti jam balsamum sanativum talis vulneris, superaddat aliquid, quod sine balsamo non sanat, cum balsamo vero non plus sanat, quam balsamum solum. Similiter si præfatus Medicus adderet balsamo quosdam pulveres, qui carnem ægri summo dolore corroderent; & ipsum obligaret ad eos vulneri applicandos post balsamum, ita ut balsamum vellet nil valere sine eorum applicatione: iste non redderet faciliorem sanationem, sed difficiliorem. Ita in casu. Si Christus peccatori habenti jam balsamum amoris Dei sanativum peccati lethalis superaddidit pœnitentiam, quæ sine amore Dei non sanat, & cum amore Dei non plus sanat, quam solus amor Dei sanaret: quomodo novum remedium instituit? Si pariter Christus dicto amoris Dei balsamo ex se sanativo, addidit Pœnitentiæ sacramentum, peccatoris cor tot difficultatibus vellicans, obligavitque eum ad illud sumendum; sic ut amor Dei nil valeat ad illum sanandum, nisi applicetur per sacramentum Pœnitentiæ: quomodo reddidit sanationem peccatoris faciliorem? Ut ergo hæc duo salventur, nempe quod Christus novum remedium instituerit, & quod faciliorem redderit; veniam; dicendum erit, nunc ad justificationem intra sacramentum balsamo charitatis, quod non omnibus præsto adest, opus non esse; sed sacramentum cum attritione, quæ omnibus pervia est, supplere defectum amoris, & sic sanare.

§. III.

Solvuntur Rationes Contrariæ.

XV. Obiciunt primo. *Deut. 6. v. 5.* habetur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.* Ex quibus sic. Hisce verbis continetur præceptum amandi Deum: sed hoc præceptum non videtur magis urgere, quam cum homo reconciliari vult Deo offenso; sicut enim Deum offendit, auferendo ab illo amoris principatum, sic Deus placari non potest, nisi ei istum amoris principatum restituendo; ergo &c.

Secundo. *Joelis 2. v. 13.* dicitur: *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Et Zachar. 1. v. 3. *Convertimini ad me . . . & convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.* Unde sic. Ut Deus convertatur ad nos per gratiam, debemus nos converti ad ipsum: sed converti ad Deum non possumus, nisi per amorem; ergo &c.

Tertio. 1. Joann. 3. v. 14. *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte.*

Quarto. 1. Cor. 13. v. 3. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

XVI. Respondeo ad primum, quod si ex illo loco colligitur necessitas, & præceptum amoris, ut quis disponat se ad Pœnitentiam; colligitur etiam necessitas amoris intensissimi, & ex toto corde &c. non vero remissi tantum, ut Adversarii volunt; & rursus amoris ante sacramentum justificantis, quod ipsi negant. Sicut ergo Deus non obligavit eos, qui ipsi volunt reconciliari per confessionem: ad charitatem intensam, & perfectam; ut illis esset ad veniam facilior via in sacramento, quam extra: ita non obligavit eos ad actum expressum amoris charitatis, sed tantum ad dolorem de peccatis, ortum quidem ex metu pœnarum, sed ipsis viam parantem ad ejus amorem per sacramentum recuperandum.

XVII. Ad secundum eadem urget instantia. Quia, si sacramentum pœnitentiæ debet præcedere amor Dei, debebit esse intensus, & ex toto corde. Debet ergo qui vult per sacramentum a peccatis absolvi, converti ad Deum non per amorem formalem, & amicitiæ; sed per desiderium illum sibi procurandi. Circa quod noto: triplicem esse conversionem ad Deum, una ex charitate: & hæc, quæ est perfecta, actuali sacramento non eget, ut hominem reconciliet. Aliam ex timore: homo enim propter mala, quæ timet, ab amore peccati ad Deum convertitur, ut vindicem justum, omnipotentem: Et hæc conversio imperfectissima est: non enim includit adhuc totalem, & absolutam detestationem peccati, sed tantum in circumstantia pœnarum. Alia postea conversio est, qua quis ita timet Deum, ut speret a Deo veniam, & reconciliationem; & ex tali timore, ac spe moveatur efficaciter ad detestandum peccatum, & proponendum non peccare amplius, sed procurare reconciliationem cum Deo, gratiam, ejusque amorem. Ista conversio est imperfecta ex motivo, quatenus non oritur ex motivo charitatis; cæterum vera conversio ad Deum est ex motivo justitiæ, & misericordiæ. Et rursus est conversio ad Deum, per amorem ipsius virtualem; quatenus licet illum amore charitatis non amet, desiderat tamen; & se disponit, ut ad ejus gratiam, & amorem redeat: & etiam per amorem formalem illius, non charitatis, sed concupiscentiæ, quo peccator amat Deum, ut bonum sibi, nempe, fontem omnis justitiæ, & gratiæ, quam ab ipso sperat. Est etiam conversio ad Deum ex toto corde; quia est per universalem detestationem peccatorum, & propositum totam legem Dei implendi. Hæc fuit conversio Filii prodigi (Lucæ 15.) quam nemo negabit ex toto corde fuisse, & tamen ortum non habuit ex amore benevolo erga Patrem, sed ex timore perendi fame, & ex amore ad ejus gratiam redeundi, quod expressit ipse his verbis v. 17. *Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo:* Ecce conversio ex timore. Deinde subdit: *Surgam, & ibo ad Patrem meum.* Ecce desiderium ad ejus gratiam redeundi. Vocavit autem eum *Patrem*; quia illi pater erat per naturam: nondum enim eum amore filiali, & gratuito diligebat: sicut puer spectro aliquo territus confugit ab matrem, *Matrem* eam vocans; quamvis ad eam confugiat ex solo timore objecti terrifici, & amore salutis suæ. Et hæc est conversio, quæ sufficit ad hoc, ut Deus in sacramento peccatorem amplectatur: sicut Pater

Evangelicus occurrens filio suo cum amplexatus est, eique stolam gratiæ amissam restituit.

XVIII. Ad Tertium dico, S. Joannem ibi loqui non de dilectione Dei, sed de dilectione fratrum, ut apparet, quam qui non habet manet in morte. Quia dilectio proximi est signum, quo dignoscimus, nos diligere Deum, & esse de morte ad vitam translatos. Unde non est ad rem.

XIX. Ad quartum similiter dico, Paulum loqui de charitate fraterna. Scribebat enim ad Corinthios factionibus, ac dissensionibus divisos: hæc autem non est ea, quam Adversarii præexigunt ad Pœnitentiam. Quod si loquatur de positiva dilectione erga Deum, solum vult, sine illa opera etsi bona non prodesse ad salutem per modum meriti: quod quidem verum est: nemo enim sine charitate potest facere opus meritorium salutis æternæ. Non tamen vult, opus sine charitate actuali nihil prodesse ad se præparandum ad gratiam in sacramento impetrandam: non enim quidquid est necessarium per modum meriti ad salutem, debet esse necessarium per modum dispositionis ad sacramentum.

XX. Secundo arguunt ex Trid. *Sess. 6. c. 6.* Ubi inter dispositiones requisitas ad Baptismum enumerat amorem Dei initialem; dicens: *Disponuntur autem* (peccatores) *ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti fidem ex auditu concipientes libere moventur in Deum . . . & dum peccatores, se esse intelligentes, a divina justitia timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem erigunturs; fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt. Et propterea moventur adversus peccata per odium, & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet &c.* Ex quibus sic. Primo. Ad Baptismum necessario requiritur attritio ex amore Dei inchoato, ut ait Concil. sed eadem dispositio, quæ ad Baptismum, requiritur ad Pœnitentiam; ergo &c. Secundo. Inter actus, quibus disponitur adultus ante Baptismum, ut in eo justificetur, ultimo loco ponitur dilectio inchoata: charitatis quidem, quia ponitur distincta a spe, adeoque ab amore concupiscentiæ; ergo &c.

Secundo. Idem Concilium *Sess.* 14. *c.* 4. dicit, contritionem fuisse quovis tempore necessariam ad impetrandam veniam peccatorum: sed contritio, quæ fuit quovis tempore necessaria, fuit contritio perfecta, & concepta ex charitate; ergo hæc est necessaria in sacramento. Quare, *cap.* 3. ejusdem Sessionis dixerat: *Sunt autem quasi materia hujus sacramenti ipsius pœnitentiæ actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio.*

XXI. Varie respondent nostræ sententiæ Patroni. Conformius tamen ad Concilii mentem, nego per illa verba *Diligere incipiunt* significari actum adhuc nascentem veræ charitatis, quo Deus ametur propter se, & super omnia: sed vel amorem gratuitum quidem, sed non super omnia; vel amorem, quo amatur Deus, ut bonum nobis, seu quo Deus amatur a nobis: hic enim est vere initium dilectionis divinæ, quia est primus amor, quo ad Deum convertimur. Et hoc ostendo primo. Quia amor, de quo Concilium loquitur, est amor, quo Deum diligere incipimus, *Ut fontem omnis justitiæ*; id est, ex quo in nos manat omnis justitia, & gratia, quæ nobis confertur, & quem speramus nobis per Christum propitium fore; & quamvis hic amor sit distinctus a spe, nascitur tamen, & concipitur ex spe: ergo est amor, quo Deus amatur ut bonus nobis. —— Secundo. Quia Concilium subdit: *De hac dispositione scripsum est. Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit.* Neque per sequentia ullam veræ charitatis mentionem facit, sed solius fiduciæ: Deum autem diligere, ut remuneratorem, & ut in quo confidimus nobis peccata dimitti, est Deum diligere, ut bonum nobis —— Tertio. Quia amor ille adhuc imperfectus est, & a Spiritu Sancto nondum inhabitante, sed movente, non justificans, sed viam ad justitiam parans; ergo est amor quidam vialis, & per modum motus ad amorem charitatis nondum perveniens.

Addi potest: amorem illum, quo Deum diligere peccator incipit, si amor amicitiæ sit, non esse tamen efficacem (hic enim, ut dicemus, statim & per se justificat) sed adhuc inefficacem; quatenus licet incipiat Dei bonitatem propter se amare; nondum tamen omnia, & se ipsum ad ipsum efficaciter ordinat, & propter illam unice vult omnia quæ vult; nondum enim amorem sui plene excussit.

XXII. Ad secundum dico, ibi committi fallaciam, cum arguatur a superiori ad inferius affirmative. Sicut enim non valet: Est animal; ergo est homo; ita neque valet: quovis tempore ad justificationem necessaria fuit contritio; ergo contritio charitate formata. Nam ex eodem Tridentino contritio alia est perfecta, alia imperfecta. Cum ergo dicit contritionem quovis tempore fuisse necessariam ad justificationem, male infertur; ergo est necessaria contritio perfecta, sed vel perfecta, vel imperfecta. In veteri lege, in qua sacramenta vim justificandi non habebant, requirebatur contritio perfecta, licit & nunc, cum quis extra sacramentum justificatur: at in nova lege, dum quis justificatur in sacramento; ut per illud gratiam obtineat; sufficit contritio imperfecta; ut ex eodem Tridentino, *Sess.* 14. supra ostendimus.

XXIII. Tertio arguunt ex eodem Tridentino, *Sess.* 14. *c.* 4. contritionem definiente, quod sic: *Dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero*: sed hujus definitionis partes omnes amoris Dei necessitatem perspicue ostendunt; ergo &c. Min. prob. primo. Si contritio est dolor; ergo includit amorem: nemo enim dolet, nisi ex amore rei amissæ. —— Secundo. Nemo potest veterem vitam detestari, quin veterem creaturæ amorem execretur: sed non potest veterem creaturæ amorem execrari, quin novo alio amore, nempe Creatoris, sit incensus, eique cor suum totaliter devoverit; ergo &c. —— Tertio. Propositum non peccandi de cætero essentialiter includit propositum observandi totam legem, & consequenter illius primum mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c.* sed non potest haberi firma, & constans voluntas amandi Deum super omnia, nisi Deus actu diligatur: nam ut ait Fulgentius: *Charitas non diligitur, nisi habetur.* Unde velle efficaciter Deum diligere est revera, & actu Deum diligere: sicut velle firmiter esse castum, humilem, sobrium, justum, est revera esse castum, humilem, sobrium, justum. Et ratio est. Quia voluntas ad amandum non eget alia potentia, quam se ipsa. Et ideo licet velle ambulare non sit idem, ac actu ambulare, quia actus ambulationis, esto a voluntate imperetur; a voluntate tamen non fit, sed a pedibus, qui aliquando expediti non sunt: attamen cum tam velle amare, quam actu amare eadem pendeat voluntate, statim ac voluntas vult amare, actu amat.

XXIV. Ad hoc, quod fortissimum est apud Adversarios, sigillatim respondendum est. Negata igitur minori, ad primam ejus probationem dist. conseq. Amorem, vel Dei super omnia, vel salutis æternæ, conc. conseq. Dei super omnia, præcise, nego conseq. Fateor, dolorem peccatorum includere amorem rei amissæ: sed cum per peccatum non solum amiserit homo Deum, sed etiam gratiam divinam, & salutem æternam; non requiritur, ut ejus dolor procedat ex amore Dei in se, sed sufficit, ut procedat ex amore Dei fontis justitiæ, gratiæ, & gloriæ, qui amor charitatis non est.

XXV. Ad secundum similiter dico, quod peccator detestando veterem creaturæ amorem, novum amorem debet induere, & hic debet esse amor Dei creatoris; sed non oportet, ut sit amor charitatis, sed vel Dei fontis justitiæ vel Dei supremi Domini, supremi Legislatoris, summi Benefactoris, aut Creatoris.

XXVI. Ad tertium, in quo vim maximam faciunt, nego min. Ad ejus probationes dico, velle efficaciter Deum diligere, esse quidem Deum diligere objective, & interpretative; sed non actu formali, & exercito. Tunc enim qui efficaciter proponit amare Deum, Deum amat *nunc*, quando proponit amare *nunc*: non vero si licet *nunc* proponat amare Deum, non proponat eum amare *nunc*. Alias qui *nunc* proponeret Deum amare in articulo mortis, Deum actu formali *nunc* amaret. Cum ergo qui *nunc* proponit servare totam legem, & consequenter etiam præceptum dilectionis Dei, non proponat necessario Deum amare *nunc*; non sequitur, quod *nunc* amet Deum, neque quod propositum illud amandi debeat esse ex motivo charitatis, seu Dei, ut summi boni in se: sed ex motivo, vel obedientiæ Deo, ut supremo Legislatori, vel justo Vindici eorum, qui legem frangunt, & Remuneratori eorum, qui legem implent. Tale autem debere esse propositum ejus, qui accedit ad Pœnitentiam, ostendo: quia tale propositum oritur ex consideratione Dei justi simul, & misericordis, ut ex Tridentino ostendimus.

Nego similiter, quod velle esse sobrium, humilem, castum sic semper esse actu, & formaliter sobrium, humilem, castum, &c. Alioquin qui ex solo motivo obedientiæ proponit observare totam legem Dei, ideoque esse castum, sobrium &c. exerceret formaliter actus illarum virtutum, quod est impossibile. Nam ad eliciendos veros, & formales hos actus, requiruntur propria ipsorum motiva, nempe, sobrietatis, castitatis &c. quæ suppono in casu non haberi; cum ex solo motivo obedientiæ faciat tale propositum.

XXVII. Ad id, quod additur, dico, quod licet voluntas non egeat potentia distincta ad amandum; non tamen quandocumque vult amare Deum amore charitatis, amabit ipsum tali amore de facto; sed solum cum vere, & sincere proponit amare, *nunc*: quia nunc excitabit motivum proprium amoris divini, quo menti proposito erumpet in actum amoris. Quod motivum cum non teneatur excitare qui accedit ad Pœnitentiam, ideo etsi proponat totam legem servare, &c. consequenter diligere, non sequitur, quod actu Deum diligat; sed solum, quod dilectio Dei sit objectum ab eo volitum.

XXVIII. Quarto arguunt. Idem Concilium, *Sess.* 14. *cap.* 4. in exemplum attritionis, de qua loquitur, profert attritionem qua Ninivitæ ad Jonæ prædicationem conversi fuerunt: sed attritio, qua Ninivitæ conversi fuerunt, inclusit amorem Dei, quo justificati sunt; ergo attritio quam Concilium ponit ut dispositionem ad sacramentum, debet includere amorem Dei, ut exemplum valeat.

XXIX. Retorqueo primo argumentum. Attritio, qua concussi fuerunt Ninivitæ, inclusit amorem Dei perfectum, & per se reconciliativum; ergo si talis attritio requiritur in sacramento, qualis fuit in Ninivitis, requiritur in sacramento attritio cum amore per se reconciliativo, quod tamen ipsi negant.

Respondeo ergo, Concilium afferre exemplum attritionis Ninivitarum præcise ad confirmandum id, quod docuerat: docuerat autem, non attritionem esse amore mixtam, sed præcise esse bonum, Dei donum, & dispositionem ad impetrandam gratiam in Sacramento. Sicut ergo in Ninivitis attritio bona fuit, illos disposuit ad charitatem, & tandem ad justificationem; ita in nobis attritio bona est, nos disponit ad sacramentum, & tandem ad justificationem.

XXX. Quinto arguunt. Peccator attritus magis detestatur pœnam, quam culpam. Secundo: magis diligit se ipsum, quam Deum, præfertque se ipsum Deo, dum præfert pœnam peccati, quæ malum peccatoris est, culpæ, quæ est malum Dei. —— Tertio: non amat se ipsum propter Deum, sed

Deum propter se ipsum. —— Quarto: qui dolet ex metu pœnæ, virtualiter elicit hunc actum: *Si non esset pœna, non detestarer peccatum, nec ipsum vitarem*. Sicut quia Mercator projicit merces in mare ex solo metu, habet secreto hunc alium actum: nollem projicere, si naufragium non imminéret. Hinc quæ fiunt ex metu, dicuntur esse aliquomodo involuntaria, quatenus fiunt contraria voluntate repugnante: unde qui solo metu facit, est ita dispositus, ut cessante metu non faceret. Unde diximus, quod quia motivum totale, vel saltem principale adventus Christi in carne fuit mederi peccato originali; si Adam non peccasset, Christus non venisset. —— Quinto: attritio non excludit statum peccati; ergo neque excludit omnino voluntatem peccandi. Conf. prob. Nam status peccati esse nequit, nisi sit voluntarius; & in tantum remanet voluntarius, quia non est retractatus; ergo qui est attritus non est sufficienter dispositus.

XXXI. Respondeo, hoc argumentum viro Catholico esse indignum. Probat enim, nedum attritionem non disponere ad sacramentum, verum nec esse bonam, ac laudabilem: & proinde nedum nostram sententiam, sed Catholicam etiam Fidem cum Luthero impugnat. Igitur.

XXXII. Ad primum: dico, attritum magis detestari pœnam, quam culpam; non quia plaris appreiet pœnam, quam culpam, & velit potius admittere culpam, quam pœnam: sed quia magis movetur a pœna, utpote sibi magis sensibili: magis enim concutit horror pœnæ. Unde fateor quidem, excellentius fore moveri ad detestandam culpam ex amore Dei, quam ex timore pœnæ; attamen imperfectio peccitoris hoc non patitur: nec tamen male operatur, sed bene. Sicut esto melius foret moveri ab amore Dei summi boni ad observanda mandata, quam ex consideratione remunerationis æternæ: attamen qui sic movetur, bene facit: ita in casu.

XXXIII. Ad secundum nego, quod attritus magis diligat seipsum, quam Deum. Esto enim movetur ex amore sui ad detestandum peccatum; attamen amor sui non est finis, in quo quiescit, sed inefficaciter saltem ad bonum divinum convertitur: ita ut accedente sacramento ista conversio fiat efficax: & non respiciat amplius bonum proprium, nisi quatenus ordinatur ad bonum divinum.

XXXIV. Ad tertium pariter nega, attritum amare Deum propter se ipsum, si ly *propter* dicat finem ultimum, & principaliter volitum. Nam etsi ex amore sui excitetur, ad amorem tamen Dei adipiscendum per sacramentum contendit: & talis debet esse attritio, de qua in præsenti.

XXXV. Ad quartum nego, Qui dolet ex metu pœnæ virtualiter includere hunc actum: *Si non esset pœna, non detestarer peccatum*. Quia consideratio pœnæ est quidem objectum, ex quo movetur; sed non est finis, in quo ultimo sistat, ut dictum est. Exemplum autem de Mercatore potius retorquetur. Nam, quidquid sit, an mercator habeat, vel non habeat illum actum, certum est, quod si sciret, ad evitandum naufragium necessarium esse non solum projicere merces, sed etiam amorem ipsarum, & voluntatem eas retinendi; utique cum mercibus amorem, & voluntatem ipsas retinendi projiceret, & a se abdicaret; ergo cum peccator videat, esse necessarium ad vitandam gehennam non solum abstinere a peccato, sed etiam ab omni voluntate deliberata peccandi; utique si ad vitandam gehennam se abstinet a peccato, se abstinebit etiam a voluntate peccandi.

Neque etiam verum est, quod qui modo ex solo metu movetur ad detestandum peccatum, si non esset metus non moveretur. Nam cessante tali motivo, forte etiam moveretur, & doleret ex motivo honestatis, vel aliquo alio. —— At dato etiam, quod qui modo dolet, & deponit voluntatem peccandi, urgente metu, si non urgeret metus non doleret, nec voluntatem peccandi deponeret: quid hinc? Multi homines sancti si ponerentur in aliis circumstantiis pravi essent, modo tamen Sancti sunt. Si post negationem Christus non respexisset Petrum, forte non pœnituisset, ergo ne Pœnitentia Petri voluntaria non fuit, nec sufficiens? Ergo simili modo ex metu gehennæ deponit voluntatem peccandi, etiamsi ex gehenna non esset forte non deponeret, modo malus non est, si modo omnem affectum ad peccatum excutit, sed malus est. Est quidem adhuc infirmus, quia nondum penitus liber a propensione peccandi: sed hæc peccatum non est, dum ad eam penitus extinguendam in sacramento procedit. Unde S. Aug. tract. 41. in Joah. *Quandiu* (inquit) *timore facis quod justum est, nondum Deus te delectat. Quandiu adhuc servus facis, te non delectat; delectet te, & liber es. Noli timere pœnam, sed ama justitiam. Nondum potes amore justitiam? Time vel pœnam, ut pervenias ad amandam justitiam.*

XXXVI. Ad quintum dist. conf. Non excludit voluntatem habitualem peccandi, conf. conf. Actualem, neg. conf. Esto enim attritus non faciat retractationem se ipsa sufficientem ad tollendam voluntatem habitualem peccandi; nihilominus habet voluntatem actu contrariam ipsi peccato, qua excluditur formaliter actualis voluntas peccandi: & inchoative, ac dispositive cum sacramento viam parat ad excludendam etiam voluntatem habitualem.

DUBIUM V.

An Amor Dei super omnia, & Charitatis, si Remissus sit, possit stare cum peccato Lethali.

§. I.

Resolutio Dubii.

I. HOC decrat, ut Auctores Dubio præcedente impugnatos perfecte expugnaremus. Plerique enim ipsorum, ut salvent, quod etsi ad sacramentum Pœnitentiæ requiratur actus amoris Dei super omnia, qui verus amor charitatis sit; adhuc Pœnitentia dicenda sit sacramentum mortuorum: nec supponat homines jam justificatos: dicunt, quod amor ille, etsi charitatis sit, quia tamen remissus, jungi potest cum peccato, neque ordinarie potens est per se justificare, licet in casu necessitatis hoc faciat. Unde contra illos,

II. Dico. Amor Dei super omnia vere talis, & charitatis, sive remissus sit, sive intensus, cum peccato mortali jungi non potest. Id ostendunt primo Scripturæ, quæ dilectioni Dei absolute, & non soli robustæ, ac perfectæ, peccatorum remissionem adnexam esse pronuntiant. Proverb. 8. v. 17. *Ego diligentes me diligo*. Proverbiorum 10. v. 12. *Universa delicta operit charitas*. Et 1. Petri 4. v. 8. *Charitas operit multitudinem peccatorum*. Et expressius 1. Joann. 4. v. 7. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus est*. Rursus: promisit Deus, se conversurum per gratiam ad eos, qui convertuntur ad ipsum, Zachar. 1. v. 3. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*. Et alibi ut supra. Sed cum actu dilectionis Dei, qui sit vera charitatis, & super omnia, homo convertitur ad Deum, ergo Deus se convertit ad hominem per gratiam sanantem.

III. Secundo. Hoc idem ostendunt Patres. August. tract. 1. in Epist. Joannis: *Non discernuntur* (inquit) *filii Dei a filiis Diaboli, nisi charitate. Qui habent charitatem, nati sunt ex Deo*. Ubi non distinguit inter charitatem remissam, vel intensam. Mitto alios Patres, & unicum profero S. Th. Tum *in 4. dist. 17. q. 2. a. 5. q. 3.* ubi docet: quod *Quantumcumque parvus sit dolor, dummodo ad rationem contritionis sufficiat, omnem culpam delet*. Tum 4. *Contra Gen. c. 72.* ubi hæc habet: *Mens nostra debito ad Deum converti non potest sine charitate; charitas autem sine gratia haberi non potest . . . Sic igitur per contritionem & offensa Dei tollitur, & a reatu pœnæ æternæ liberatur, qui cum gratia & charitate esse non potest: non enim æterna pœna est, nisi per separationem a Deo, cui gratia, & Charitate homo conjungitur. Hæc enim mentis reordinatio, quæ in contritione consistit, ex interiori procedit, idest, a libero arbitrio cum adjutorio Divinæ gratiæ*. Homo ergo non potest esse simul ordinatus, & conversus ad Deum, & deordinatus, ac aversus a Deo: sed per contritionem, quamvis parvam, charitate formatam homo ordinatur, & convertitur ad Deum, & per peccatum est deordinatus, & aversus a Deo; ergo &c.

Quapropter S. Pius V. (& post eum Gregorius XIII. & Urbanus VIII.) has propositiones damnavit: nimirum, illam n. 31. *Charitas perfecta, & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus, potest esse sine remissione peccatorum*. Illam n. 32. *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum*. Et illam n. 72. *Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti*.

IV. Scio ad hæc Contrarios respondere: omnia prædicta debere intelligi, vel de charitate perfecta, & intensa, vel de charitate, non actuali, sed habituali.

Sed primum responsum esse falsum constat; Quia in prima propositione sermo est de charitate, quæ est in Catechumenis, & peccatoribus pœnitentibus, in quibus regulariter charitas non est fortis, & robusta, sed inchoata, & remissa. Addo, quod Bajus ipse, cujus est illa propositio damnata, (teste Juvenin, *q. 6. de Pœnitentia, c. 4. a. 1. §. 3. pag. mihi* 334.) contestatus est, se nomine charitatis perfectæ eam intellexisse præcise, quæ est super omnia, & veluti extensive perfecta; non vero eam, quæ est perfecta etiam intensive, seu quæ esset acris, vehemens, & accensa.

Secundum responsum etiam falsum est. Quia in prima propositione sermo est de charitate sincera, quæ est de corde puro &c. quod certe convenit soli actui. In tertia autem agitur de contritione concepta ex motivo charitatis: contritio autem actum sonat, non habitum. Immo ex hac responsione sic arguo. Quælibet charitas habitualis, sive intensa, sive remissa expellit peccatum; ergo etiam quælibet charitas actualis: vel si non hæc, nec illa; cum utrumque habeatur ex Scripturis.

V. Tertio probatur ex Tridentino, & certa Ecclesiæ doctrina. Tridentinum enim, *Sess. 14. c. 4.* docet, extra sacramentum peccatorem Deo reconciliari per contritionem charitate perfectam: sed per quamcumque charitatem modo sit Dei super omnia, contritio confertur perfecta; ergo &c. —— Ecclesia docet, quod qui existens in peccato mortali vult suscipere aliquod sacramentum vivorum, quod non sit Eucharistia, non tenetur confiteri, bene tamen conteri; ergo censet, quamvis contritionem, dummodo charitate formatam, justificare; alias non satis esset conteri, sed conteri intense, quod Ecclesia non dicit. Ecclesia insuper non concedit Indulgentias nisi justificatis: sed eas concedit vere contritis, ergo vere contriti sunt justificati.

VI. Quar-

VI. Quarto probatur. In sententia Adversariorum, contritio ex motivo inchoatæ charitatis Dei concepta, justificat in casu necessitatis, si cum voto sacramenti conjuncta sit; ergo etiam extra casum necessitatis. Conf. prob. Vel contritio concepta ex charitate inchoata habet id, quod requiritur ad per se justificandum, vel non. Si habet; ergo semper, & ordinarie justificat: quia articulus mortis licet excuset a præcepto, non tamen ipse est, qui justificat, sed vera contritio. Si vero non habet; ergo neque in articulo mortis justificat: sicut quia attritio ex se non est potens justificare, neque in articulo mortis justificare potest; maxime cum hoc nec ex Scripturis appareat, neque ex Patribus.

§. II.

Solutio Objectionum.

VII. PRimo arguunt ex illo, *Luce 7.* Ubi Maria Magdalena inchoatum amorem concipit antequam ad pedes Christi accederet; immo ex hoc amore a peccato abducta, ad Christum ducta fuit: & tamen non accessit ad Christum justificata, teste August. Homil. 23. inter 50. (modo Serm. 99.) cap. 2. *Accessit immunda, ut rediret munda*. Et tunc solum justificata fuit, quando habuit charitatem adultam, dicente Christo: *Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum*.

Rursus: *Act. 22. v. 16.* refert Paulus, Ananiam sibi dixisse: *Exurge, baptizare, & ablue peccata tua*; ergo prius illi remissa non fuerant peccata: cum tamen Saulus imperfecto saltem amore ad Deum conversus fuisset, quando ad omnia se paratum exhibens dixit: *Domine, quid me vis facere?*

VIII. Respondeo ad primum, incertum esse, qua dilectione Magdalena accesserit ad Christum. Probabile enim est, accessisse ad Christum, non ex amore Dei super omnia; sed vel ex consideratione turpitudinis suorum peccatorum; vel ex amore salutis suæ, quam audierat tantopere a Christo commendari in concionibus suis, cui fidem faciunt verba Christi: *Fides tua te salvum fecit*, idest: fiducia reportandi veniam, & spes salutis compulit te ad me accedere, ut ad Medicum. Quod indicat quoque Augustinus ipse ab arguente citatus, dicens: *Accessit ægra, ut rediret sana, immunda, ut rediret munda*. Is ergo fuit Magdalenæ amor sanitatis, qui ad præsentiam Christi in amorem veræ charitatis exarsit.

Si vero quis velit, eam ex charitate accessisse ad Christum, dicendum est, eam accessisse jam justificatam. Verba autem Christi: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, varias explicationes habent. Primo enim ly *Dilexit multum*, non significat dilectionem intensive magnam, sed extensive. Qui enim diligit Deum super omnia, licet remisse, diligit multum, idest, multo magis eo, qui diligit Deum ut bonum sibi; vel licet Deum diligat, non tamen super omnia. —— Forte tamen verius dicitur, intensum Magdalenæ amorem causam fuisse veniæ, non qualiscumque, sed talis veniæ; nempe, ita benevolæ, & liberalis, ut illi condonaretur non solum culpa, sed tota pœna: ut ei conferretur uberior gratia, unico momento omnes pravos habitus extinguens.

IX. Ad secundum pariter dico, quod si Saulus statim arsit intensa charitate, vel etiam remissa, statim quoque veniam peccatorum obtinuit. Quia vero id ignorabat Ananias, ideo bene ei dixit: *Baptizare, & ablue peccata tua*. Adde: quod, ut supra diximus, ly *Ablue* solum significat, *suscipe sacramentum ablutionis a peccatis tuis*.

X. Secundo arguunt. August. tract. 13. in Joann. *Quantumcumque* (inquit) *Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis sua portat: non illi dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum*. Hoc repetit, *lib. 3. de Symbolo ad Catechumenos, c. 10.*

XI. Responsum est supra, *Dub. 2. §. 2.* videantur ibi dicta. Modo addo: quod si Augustini verba in rigore sumantur, Catechumenus non justificabitur ante Baptismum, etiamsi in charitate non solum sit incipiens, sed quantumcumque in charitate proficiat: quod tamen Adversarii non admittunt. Vult ergo Augustinus, Catechumeno nihil prodesse ad remissionem peccatorum suum profectum, nisi charitati votum Baptismi suscipiendi conjungatur. Loquebatur enim contra aliquos, qui jam perfectos in virtutibus se existimantes, Baptismum non curabant. Vel etiam dici potest, quod licet contingat, ut Catechumenus ante Baptismum justificari possit; certitudinem tamen suæ justificationis nonnisi in Baptismo habere potest. Quare ipse Augustin. tunc solum cum baptizatus fuit omnem solicitudinem vitæ præteritæ deposuit, ut ipse dicit, *lib. 9. Confess. cap. 6.*

XII. Tertio arguunt, Tridentinum, *Sess. 13. Can. 11.* prohibet homini peccati mortalis sibi conscio, quamvis contritus sibi esse videatur, ne ad Eucharistiam accedat; ergo censit, contritionem se ipsa non justificare. Rursus: *Sess. 6. cap. 8.* dicit: *Nihil eorum, quæ justificationem præcedunt ..... ipsam justificationis gratiam promereri*. Denique Conc. Arausic. II. *Can. ultimo*, docet, Deum nullis præcedentibus meritis fidem, & amorem sui prius inspirare *Ut Baptismi sacramenta requiramus*: sed non semper ante Baptismum justificamur; ergo non semper amor Dei &c.

XIII. Respondeo ex dictis, quod si hæc evincunt, probant, quod nec per contritionem, amore intensam, justificatio unquam habeatur. Dico ergo ad primum: Concilium prohibere homini, quamvis se contritum existimet, accedere ad sacramentum Eucharistiæ; non quia existimet, per contritionem coram Deo non semper dimitti peccata; sed quia ratione excellentiæ Eucharistiæ vult, ut ei dimissa sint etiam per clavis Ecclesiæ. Vide S. Thom. in *Supplem. 3. p. q. 5. art. 2. ad 3.* citato *Dub. 2.* a nobis supra relatum. —— Ad secundum, actum amoris Dei præcedentem justificationem, illam non promereri; cum præcedat gratiam, quæ sola est principium merendi: nego tamen, eum ad justificationem proxime non disponere.

Ad illud ex Arauficano dico, ibi nomine amoris non sumi amorem charitatis, sed amorem aliquem Dei quicumque sit: sive sit amor benevolus, sive spei, sive propositum servandi ejus legem, ut ultima Canonis verba indicant. Solum enim ibi intendit, omnes bonos motus, quibus ad Baptismum accedimur suscipiendum, ortum non habere ex nobis, sed ex Deo.

DUBIUM VI.

An Præceptum Contritionis obliget statim post Peccatum mortale commissum.

§. I.

Statuitur Resolutio.

I. IN hoc triplex est sententia. Prima S. Bonaventuræ, & aliorum ex antiquis sine ulla modificatione asserentium, contritionem obligare statim post mortale commissum: ita ut si omittatur, novum fiat peccatum. Secunda est Soti, & aliorum quorumdam, qui præcedentem opinionem modificantes dicunt, præceptum contritionis obligare, quando peccator recordatur, se mortaliter peccasse. Tertia communis inter Theologos per sequentia exponetur.

II. Dico. Præceptum contritionis non obligat statim post peccatum mortale. Probo. Nam præceptum contritionis est affirmativum: hæc autem est differentia inter præceptum affirmativum, & negativum, quod negativum obligat semper, & pro semper; affirmativum vero obligat quidem semper, non tamen pro semper. Verbi gratia: præceptum affirmativum est, Honorare parentes; negativum, illos injuria non afficere. Illud obligat semper, & pro semper; nunquam enim licitum est injuria afficere parentes. Illud vero obligat semper, non tamen pro semper. Non enim pro semper tenemur honorem parentibus exhibere; sed solum in occasionibus, in quibus talis honor exigitur. Ita in casu. Præceptum affirmativum est conteri, seu dolere de peccatis commissis: negativum est, sibi non complacere in ipsis. Illud quidem semper obligat; quia nunquam licitum est in peccatis sibi complacere. Sed illud non obligat pro semper: quia sicut non tenemur semper, & in quolibet instanti actum fidei, spei, & amoris in Deum elicere; ita nec actum contritionis, & doloris de peccatis, sed solum tunc, quando hujusmodi contritio exigitur a nobis: sed nulla ratio est, quæ convincat, contritionem exigi a nobis statim post admissum peccatum, ut in solvendis contrariis rationibus ostendemus; ergo &c.

III. Probatur etiam hæc minor a pari. Confessio non obligat statim post peccatum, ut docet S. Thom. *supplem. 3. p. q. 6. art. 5.* Esto enim præceptum confessionis sic de jure divino; determinatio tamen temporis, quo tale præceptum obliget, pertinet ad Ecclesiam: quæ secundum præsentem disciplinam existimat, huic præcepto satisfieri per annuam saltem confessionem; & non statim, ac quis peccavit, ad confessionem peccati teneri; ergo neque contritio statim obligat post peccatum. Conf. probatur. Non enim est alia ratio, cur confessio non obliget statim post peccatum, nisi quia præceptum confessionis est affirmativum, ideoque non obligat pro semper: cumque, ut dicebamus præceptum quoque contritionis sit affirmativum, ideo &c.

§. II.

Solutio Objectionum.

IV. OBjiciunt primo illud Ecclesiastici 3. v. 28. *Qui amat periculum in illo peribit*. Et ibidem c. 5. v. 8. & 9. *Non pardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te*. Sed ille, qui non statim post peccatum conteritur, videtur amare periculum, tum novi peccati, tum mortis æternæ; ergo &c. Min. probatur. Homo quocumque instanti expositus est periculo mortis, ejusque anima periculo damnationis æternæ. Rursus: qui in statu peccati mortalis manet, est in continuo periculo noviter peccandi; ita ut diu in statu peccati mortalis manere nequeat, quin in novum peccatum mortale incidat. Unde ait S. Gregorius, Homil. 11. in Ezechiel. *Peccatum, quod Pœnitentia lacrymis non diluitur, peccatum simul est, & causa peccati*.

V. Respondeo, periculum esse duplex, remorum, & quasi physicum, & morale, seu proximum. Primum est, quando id, quod timetur, absolute evenire potest, quamvis moraliter, & attentis circumstantiis non eveniet. Secundum vero est illud, quod attentis vel illis circumstantiis tale est; ut mortaliter tam facile contingere possit, quod eveniat, quam, quod non eveniat. Verbi gratia: Si quis sit perfecte sanus, nec aliunde imminet prælium, aut pestis, quamvis aliunde illa eadem die mori possit; non tamen est in morali, & proximo periculo mortis. Sic etiam qui peccatum commisit, si non prævideat, se brevi ponendum in occasione noviter peccandi, non est in morali, & proximo periculo peccandi. At si vel graviter sit indispositus, vel in procinctu prælii, aut

aut ubi grassatur pestis: vel prævideat, nisi resurgat per Pœnitentiam, se ponendum in circumstantia noviter peccandi; time erit in periculo, & mortis, & novi peccati, nedum remoto, & physico, sed proximo, & morali.

VI. Hoc igitur supposito: Esto licitum non sit manere in statu peccati, quando est morale periculum mortis, & damnationis æternæ; vel labendi in novum peccatum; in quo sensu intelligendæ sunt auctoritates allatæ: quando tamen periculum est solum remotum, vel mortis, vel noviter peccandi, non est rigorosum præceptum extrahendi se a statu peccati, ita ut si omittatur contritio, committatur novum peccatum mortale. Erit tamen optimum consilium, cum agatur de re maximi momenti, nempe Salutis æternæ; ut quis evitet non solum morale periculum, sed etiam remotum, conterendo statim, vel quam primum de peccato mortali commisso.

VII. Sed contra instas. Periculum incidendi in novum peccatum semper est morale, & proximum; ergo &c. Ant. prob. primo. Quando aliquis recordatur peccati commissi, quod non fuit detestatus; vix fieri potest, ut negative se habeat, idest, nec illi placeat, nec displiceat: si igitur non displicet; ergo placet: sed complacere sibi de peccato commisso, novum peccatum est; ergo &c. Unde S. Thom. *in supplem. 3. p. q. 6. art. 5.* dicit, quod tenetur aliquis ad contritionem, *Quando peccata memoriæ occurrunt* —— Secundo. Si quis in puteum lapsus negligeret uti fune demisso ad eum extrahendum; tacite, & interpretative censeretur velle in puteo manere: ergo si quis lapsus in abyssum peccati, & videns se posse extrahi per contritionem, negligat illam elicere; tacite censebitur velle in peccato manere, & in eo sibi complacere.

VIII. Respondeo, neg. ant. Ad primam probat. dico, non sequi, quod quoties qui recordatur de peccato commisso, & de illo non conteritur, in illo sibi complaceat: vel saltem sit in periculo proximo sibi complacendi, quia vel potest mentem alio distrahere, & in alio negotio se occupare. Verum si aliquis supponatur ita dispositus, ut recordetur peccati sui, & de ipso non doleat, in eo sibi complaceat; nec possit in medio se sistere, sed necessario ad aliquod extremum, se trahi cogniosat: tunc respectu hujus per accidens obligat contritio, quod satis frequenter contingere pluto in peccatis voluptuosis. Unde cum quis horum recordatur, crederem obligari ad ea detestanda; quia in periculo proximo constituitur, urgente concupiscentia, in eis sibi complacendi. Et in hoc casu loquitur S. Thom. subdit enim: *Præcipue cum in periculo mortis existit, aut in alio aliquo articulo, in quo sine peccati remissione oporteat, eum peccatum incurrere.*

Ad secundam probat. respondeo, quod si lapsus in puteum, cui demittitur funis ad exeundum, prævideat, quod post horam integram habebit eamdem occasionem, aut aliam; etsi initio horæ nolit exire, non censetur, hoc facere, quia sibi complaceat manere in puteo; sed quia aliam opportunitatem exeundi expectat, & speratur: bene tamen si fineret elabi horam integram, post quam non esset habiturus occasionem exeundi. Sic peccator, qui prævidet, se post aliquod tempus habiturum occasionem exeundi a statu peccati, non censetur de novo sibi complicere de statu peccati; licet statim non conteratur, dummodo non finat labi totum illud probabile sine contritione: hoc enim est solum nolle apprehendere medium ad exeundum a peccato pro illo tempore, quo non tenetur. Unde sicut omissio actus virtutis pro eo tempore, quo quis non tenetur actum virtutis exercere, non est peccatum; ita nec propositum volendi contritionem omittere. —— Nec propterea sequitur, quod velit manere in odio, & inimicitia Dei: quia non est necesse, eum, qui vult antecedens, etiam velle consequens, nisi hoc sequatur, per se ex antecedente: consequens autem illud sequitur ex antecedente solum per accidens; quia scilicet non applicatur causa, quæ potest illud malum destruere pro eo tempore, quo applicare non tenetur.

IX. Secundo. Obiciunt S. Thom. qui 2. 2. *q. 62. art. 8. in corp.* ait: *Manifestum est; quod nec per modicum tempus licet in peccato morari, sed quilibet tenetur statim peccatum deserere* —— Si respondeas, S. Thom. loqui de peccato detentionis rei alienæ invito domino; quod cum sit præceptum negativum obligat semper, & pro semper: & ideo quando quis rem alienam detinet, cum possit eam domino restituere, privat eum re sua; & sic peccat, quod non currit in casu contritionis, quod est præceptum pure affirmativum.

X. Contra. Qui in peccato moratur, injusse detinet jus divinum, & gloriam illi debitam; ergo cum possit, tenetur statim restituere Deo, sicut & homini. —— Respondeo, nego consequ. Nam aliter læditur homo per invitam detentionem rei suæ; aliter Deus offenditur per peccatum. Ille enim patitur damnum in suis propriis, quorum utilitate privatur, quousque detinentur. Deus vero non privatur re sibi utili; nec restitutio per contritionem ordinatur ad bonum Dei, sed ad bonum peccatoris: *Quid* enim (inquit Job 22. v. 3.) *prodest Deo si justus fueris?* Et ideo restitutio facienda homini obligat ad statim; restitutio autem facienda Deo per contritionem, solum cum aliqua peccatoris necessitas eam requirit: tunc enim solum Deus illam exigit.

XI. Tertio obiciunt. Major debet esse cura salutis spiritualis, quam corporalis: sed si quis incidat in morbum corporalem, quo vita corporalis periclitetur, statim debet adhibere remedium, & si negligat, peccat mortaliter, ergo &c.

Confirmatur. Magis tenemur curam habere salutis proprix, quam proximi: sed statim ac proximus peccavit, tenemur correctione eum a peccato revocare, si adit opportunitas; ergo magis tenemur, nos per contritionem a peccato avertere.

XII. Respondeo, similitudinem allatam probare nostrum assertum. Nam sicut homo non statim, ac sentit se morbo gravari in corpore, tenetur remedium adhibere: sed solum cum prævidet ex dilatione periculum fore mortis corporalis: ita homo non statim, ac morbo peccati sentit se oppressum, debet contritionis remedium adhibere; sed solum cum prævidet, ex dilatione periculum fore amittendi vitam æternam. Et ideo Scripturæ superius allatæ non dicunt statim convertere ad Dominum; sed: *Non tardes, ne differas.* Tardat autem, non qui non statim facit, quod potest: sed qui non facit eo tempore, quo faciendum est.

XIII. Ad Confirm. vel nego min. Ut enim quis teneatur præcepto correctionis, ultra opportunitatem, & spem emendationis, requiritur aliqua necessitas, aut ex parte ejus, qui corripiendus est, ut periculum peccandi de novo: & ideo S. Thom. 2. 2. q. 33. *art. 2.* correctio (inquit) *Hec modo cedit sub præcepto, secundum quod est necessaria ad istum finem* (emendationis) *non autem ita, quod quolibet loco, vel tempore fratem delinquentem corrigatur.* —— Data tamen min. nego conseq. & disparitas est. Quia homo cum semper sit sibi præsens, semper habet opportunitatem conterendi: Non habet tamen semper opportunitatem corripiendi fratrem.

XIV. Demum arguunt. Qui habet inimicitiam contra proximum; tenetur statim eam deponere; ergo multo magis tenetur deponere inimicitiam Dei per contritionem.

Respondeo, dist. ant. deponendo odium, conc. antec. Redeundo ad amicitiam ejus, nego antec. Et similiter dist. conseq. Sicut ergo homo tenetur statim deponere odium fratris; sic peccator tenetur statim deponere affectum peccati. Verum sicut ille non tenetur statim redire in amicitiam specialem cum offenso: ita nec ille statim tenetur redire in amicitiam cum Deo; sed potest ad tempus manere in privatione amicitiæ ejus, quæ per modum habitus in peccatore manet. —— Neque ex quo teneatur statim exire a peccato, per depositionem affectus; sequitur; quod teneatur statim conteri. —— Nam contritio, ut diximus ex Tridentino, *Sess. 14. c. 4.* plus includit, quam cessationem a peccato.

§. III.

De Tempore, quo obligat Præceptum Contritionis.

XV. Potest præceptum contritionis obligare per se, & ab intrinseco, & per accidens, & ab extrinseco; obligationes orta, non ex natura præcepti, sed ex circumstantia aliqua occurrente.

Loquendo de obligatione intrinseca, censent omnes, per se obligare in articulo mortis vero, vel præsumpto. Quia tunc omnisquique tenetur, & ratione charitatis erga se, & ratione satisfactionis delictorum erga Deum, perfectam agere Pœnitentiam, Deoque reconciliari, cum aliud tempus ad pœnitendum non superit.

An vero extra articulum mortis per se obliget, negant aliqui. Quia ratio, quæ probat, præceptum contritionis per se non obligare statim post peccatum, probat etiam de quocumque determinato tempore vitæ præsentis.

XVI. Attamen probabilius, & securius tenendum est: non solum in articulo, seu periculo mortis, sed etiam aliquoties in vita per se obligare præceptum contritionis, & Pœnitentiæ. Primo. Quia peccator differendo Pœnitentiam usque ad finem vitæ, videretur Deum offensum negligere. Secundo. Quia titulo charitatis erga se tenetur peccator, non se exponere periculo morali peccandi: sed diu differendo contritionem, se exponeret &c. Min. prob. Nam licet sit incertum, & indeterminatum, ut non possit determinari tempus talis periculi, & consequenter tempus talis obligationis: tamen certum est, hominem sine gratia justificante non posse diu abstinere a novis peccatis, ut docuimus, *Tom. 1. in 1. 2. Quæst. 1. de Necessit. Gratiæ, Dub. 9.* §. 2. & decretum fuit a Conciliis Arausicano II. & Milevitano; ergo longo tempore differendo Pœnitentiam, exponit se periculo noviter peccandi.

Tertio. Quia actus fidei, spei, & charitatis per se obligare non solum in articulo mortis, sed etiam aliquoties in vita, immo plusquam singulis quinquennis, adeo certum est, ut oppositum damnatum fuerit ab Alexandro VII, 24. Sept. ann. 1655. propos. 1. *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actus fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Et ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. proposit. 5. *An pecet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret; condemnare non audemus.* Sexta: *Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquennii per se obligare præceptum charitatis erga Deum.* Et septima: *Tunc solum obligat, quando venimus justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus.* Et ratio est. Quia actus fidei est fundamentum vitæ spiritualis, actus spei est, quo dirigimur ad ultimum finem; & actus charitatis est, quo Deo ultimo fini conjungimur. Stultum autem videtur rejicere ad finem vitæ fundamentum, & ordinationem vitæ; quanter non potest bene ordinari vita sine contritione, quæ charitatem includit; ergo &c.

XVII. Circa tempus vero, quo per se obligat in vita contritionis præceptum, seu quanto tempore differri possit contritio sine novo peccato, incertum est; & relinquendum potius judicio viri prudentis, attentis circumstantiis loci, temporis, & personarum: quod idem dicitur de actibus fidei, spei, & charitatis. De hoc videnda sunt quæ diximus, *Tom. 1. in 2. 2. Quæst. 3. de Necessit. Charitatis, Dub. 1.* §. 2. 3. & 4.

idem

idem enim dicendum censeo de contritione; maxime, quia præceptum charitatis sine contritione, vel explicita, vel implicita impleri non potest.

XVIII. Per accidens vero præceptum contritionis obligat primo. Quoties sunt administranda, vel recipienda sacramenta vivorum. Qui enim in mortali est, tenetur, aut confiteri, aut conteri, ut digne administret aut recipiat sacramenta vivorum. Secundo. Obligat, quando urget gravis tentatio, quam sine contritione homo superare moraliter non potest. Tertio. In casu publicæ necessitatis, ut quando probabiliter timetur, Deum punire propter peccata particularia. Addunt alii, quod etiam quando quis aggreditur opus aliquod heroicum, a quo aut publica salus, aut magna utilitas populi dependet: ut nimirum paratum habeat Dei auxilium, quod peccatoribus concedi non solet. Quarto. Quando quis est in morali periculo vitæ, idest, in quo plerisque solet mors contingere, ut in bello, aut longa, & periculosa navigatione, tempore pestis, terræmotus: pariter si quis prævideat periculum perpetuæ amentiæ, quia hæc æquivalet proximo periculo mortis. In his, & similibus casibus, per accidens, obligat contritionis præceptum.

QUÆSTIO V.

De Confessione Sacramentali.

Altera sacramenti Pœnitentiæ pars est sacramentalis peccatorum confessio. De hac in præsenti quæstione sermo erit. Primo. De ejus institutione, natura, obligatione, aliisque ad perfectam ejus notitiam necessariis.

DUBIUM I.

An Confessio Sacramentalis sit a Christo instituta, ut Remedium ad salutem necessarium.

§. I.

Quid sentiant Heterodoxi.

I. Primus confessionis sacramentalis impugnatores fuisse Novatianos contendunt aliqui. Quia hi, cum negarent esse in Ecclesia auctoritatem dimittendi peccata; consequenter negabant peccatorum confessionem ad hoc institutam. Alii vero, qui, ut supra diximus, admittunt quidem apud Novatianum quædam esse peccata, quæ remittendi in Ecclesia non sit potestas; nonnullorum tamen etiam mortalium absolutionem ab Ecclesia impendi potuisse, asseverant, quoad ista saltem confessionis usum apud Novatianos fuisse existimant: immo eorum etiam, quæ per Ecclesiam absolvi posse negabant, solitam fuisse apud ipsos confessionem. Colligunt ex Ambrosio, *lib. de Pœnit. c. 5.* ubi Novatianos, qui sibi confessos absque absolutione rejiciebant, comparat Judæis, qui Judæ dicenti: *Peccavi &c.* Responderunt: *Quid ad nos? Tu videris.*

II. Aliqui ex recentioribus hæreticis, ut suum errorem aliqua vetustatis auctoritate muniant, ejus auctores faciunt Waldenses, *Seculo* 12. Sed perperam. Reynerus enim, qui sequenti seculo eorum errores accurate recenset, scribit: eos quidem negasse, valere absolutionem a malo Sacerdote obtentam (quo nomine Romanæ communionis Sacerdotes intelligebant) asserentes potius confitendum esse Laico: cæterum confessionem absolute non rejiciebant, quidquid sit, an eam inter sacramenta reponerent.

III. Wicleffus revera confessionem secretam aperte impugnare cœpit asserens, *Seculo* 15. eam in Scripturis non fundari; sed ex sola institutione Papali fuisse introductam: quibus addidit, ejus usum esse prorsus inutilem. Unde ejus propositio 7. in Concilio Constantiensi damnata, hæc erat: *Si homo debite fuerit contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua, & inutilis.*

IV. Circa Lutheri mentem in hoc articulo, non una est Doctorum sententia. Quidam volunt, eum negasse necessitatem confessionis omnium peccatorum, etiam mortalium sigillatim; & solum admisisse confessionem eorumdem in generali, ut necessariam. Alii sentiunt, eum admisisse quidem, ut necessariam, confessionem mortalium etiam sigillatim; sed in hoc errasse, quod omnem efficaciam remittendi peccata a confessione, & absolutione abstulerit, eam unice tribuens fidei in misericordiam Dei. Unde inter illius articulos a Leone X. damnatos, undecimus est: *Nullo modo confidas absolvi propter contritionem tuam, sed propter verbum Christi: Quodcumque solveris &c.* Ut ut enim sit de mente Lutheri: certum est, ejus discipulos usum confessionis singulorum peccatorum abrogasse; & solam confessionem eorum in generali, qua quisque se peccatorem confiteatur, admittere.

V. Calvinus tandem de Confessionis usu docet: primo: Eum non esse divini Juris. Ita, *l. 3. Instit. c. 4.* §. 7. Secundo: Antiquum quidem fuisse, sed liberum. Tertio: Expedire, ut cum quisque maximo peccatorum suorum sensu angitur, ea ministro aperiat, ut inde aliquod solatium referat. Quarto: Confessionem, ut in Ecclesia Romana editur, maximi esse detrimenti, ideoque tollendam. Calvino adhærent omnes, qui ad Calvini regulam reformatos se venditant.

VI. At Ecclesia Catholica semper tenuit, confessionem sacramentalem fuisse a Christo institutam: idque ex sacris Litteris probari: & ab ipso Fidelibus lapsis post Baptismum præceptam, ac semper in Ecclesia usum obtinuisse. Eam autem vocat sacramentalem; quia una est ex partibus sacramenti Pœnitentiæ: vocat auricularem, & clancularium privatam; quia fit ad aures, secreto, & private soli Ministro, ad differentiam confessionis publicæ, & canonicæ, quæ olim in usu fuit: de hac ergo.

§. II.

Veritas Catholica.

VII. Dico. Confessio sacramentalis fuit a Christo Domino instituta; ideoque jure divino præcepta, ac omnibus post Baptismum mortaliter lapsis necessaria. Ita sub anathemate fanxit Tridentinum, *Sess. 14. Can. 6.* Institutionem ergo, & necessitatem confessionis, & absolutionis sacramentalis ad obtinendam remissionem peccatorum (ut modo fit in Ecclesia Catholica) ab iis, qui lapsi sunt post Baptismum, probo ex verbis Christi, *Joannis 20. vers. 21.* sic Apostolos alloquentis: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos ..... Accipite Spiritum Sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Unde formo hunc discursum. Ex illis verbis habetur institutio, & necessitas confessionis sacramentalis faciendæ Sacerdoti, & Ministro Christi; ex quibus habetur collata ei potestas judicandi de peccatis, & aliqua dimittendi, aliqua vero retinendi: sed præfatis verbis contulit Christus, in Apostolis, omnibus Ministris eorum successoribus hanc potestatem; ergo &c. Min. ex ipsis verbis clara est. Maj. vero prob. primo. Cum in omni judicio non cæco, ac præcipiti modo, sed plene discussa causa, sententia ferenda sit; ea ratione, qua instituitur tribunal judiciale, & conceditur alicui facultas dimittendi delicta, vel ea retinendi; præcipitur etiam reo, ut causam suam coram eo exponat, quo Judex mature omnibus perpensis tuto sententiam ferre possit; quod in omnibus humanis judiciis perspicuum est: neque enim Judex de iis proferre potest judicium, quæ eum penitus latent: peccata autem, maxime occulta, ut ea, quæ solo animo, & cogitatione committuntur, non alia via, quam eorumdem confessione a peccatore sincere facta dignosci possunt. —— Secundo. Minister ratione potestatis dimittendi, vel retinendi peccata sibi a Christo traditæ, talem de eis cognitionem acquirere debet; ut tamquam prudens Medicus, radices peccatorum exscindere possit, iteratæ prolapsionis avertere periculum, & ad purgationem opera satisfactoria imponere: atqui ad hoc, numerum peccatorum, eorum qualitates, & circumstantias, saltem speciem mutantes, nosse debet; quod non aliter, quam ex peccatoris confessione acquirere potest ergo &c.

VIII. Ita discurrit Concilium Tridentinum, citata Sess. 13. cap. 5. *Ex institutione sacramenti Pœnitentiæ jam explicata, universa Ecclesia semper intellexit, institutum etiam esse a Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere. Quia Dominus noster Jesus Christus e terris ascensurus ad Cœlos, Sacerdotes sui ipsius Vicarios reliquit, tamquam Præsides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quos Christi fideles ceciderint; qui pro potestate Clavium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntiet: Constat enim, Sacerdotes judicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque æquitatem quidem in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent.* Quibus ostendit, jure divino institutam, ac præceptam fuisse confessionem peccatorum non solum in genere, sed sigillatim, & in specie: cujus oppositum anathemate damnat infra, *Canon. 7.*

IX. Perperam autem hujus textus sensum detorquere conantur Calvinus, Dallæus, aliique ejusdem furfuris homines, dicendo: Apostolis aliam potestatem Christum non contulisse, quam præconis, nuntii, seu Legati pure annuntiantis peccata esse a Deo remissa.

Nam præfata verba: *Quorum remiseritis, quorum retinueritis*, valde diversa sunt ab iis: *Quorum annunciaveritis peccata remissa, aut retenta.* Certe enim nec præco, nec nuntius, qui gratiam a Rege factam annuntiat non dicitur gratiam, & indulgentiam impartiri, nec qui sententiam Judicis promulgat, non dicitur damnare reum, aut innocentem absolvere. —— Deinde contrarium evincit apparatus verborum, quo Christus usus est, ait enim: *Sicut misit me Pater, ita ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata &c.* Eamdem ergo facultatem, cum qua ipse missus a Patre fuerat, Apostolis jure delegato, & tamquam suis Legatis, ac Ministris reliquit, sed potestas, quam Christus habuit a Patre, erat auctoritative peccata dimittere, & non dimissa annuntiare; ergo hanc delegavit Apostolis, & eorum successoribus in ministerio Ecclesiæ.

Propterea S. Joann. Chrysost. *lib. 3. de Sacerdotio, c. 15.* dicit; Christum hic dedisse Apostolis potestatem, quam non dedit Angelis, seu Archangelis. Quis autem dicat, Angelis, & Archangelis datam non fuisse potestatem annuntiandi peccata dimissa? Rursus, hanc potestatem extollit dicens, eam esse tantam, quanta esset illa, qua Rex aliquis daret subdito potestatem in carcerem conjiciendi, e carcere laxandi, & tandem comparans eam cum illa, quam habebant Sacerdotes veteris legis: *Corporis* (inquit) *lepram purgare, seu ut verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatos probare, Judæorum Sacerdotibus solis licebat. At vero nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verum animæ sordes, non dico purgatos probare, sed purgare prorsus concessum est.* Idem contra Novatianos docet S. Ambrosius, *lib. 1. de Pœnitentia, cap. 2.* S. Hieronymus; *Epist. 1.*

(modo